

DACHDAILA

LARDINA

LA MILLOR DE
LES MANTEGUES PER A CUINA

DE VENDA EN TOTS
ELS ULTRAMARINS

ÚNICS FABRICANTS:

RIERA I RUIZ, S. EN C.

PALLARS, 210 (S. M.) - TELÉFON 436 S. M.
BARCELONA

La LARDINA, usada en cuina i pastisseria, substitueix amb avantatge a les mantegues de vaca i de porc. És millor i més fàcilment digerible que l'oli d'oliva. Eminents metges

MARCA REGISTRADA

EL COCOTERO

i higienistes recomanen la mantega de coco pura com el millor dels greixos comestibles. La LARDINA és una mantega excel·lent per a fregits i per a pastisseria.

ASMÀTICS : BRONQUÍTICS
TUBERCULOSOS

si voleu lliurar-vos de vostres malalties feu sempre ús del

XAROP VIAN

compost amb extrets de diverses plantes medicinals, les quals tonifiquen els bronquis i pulmons, fent desaparèixer la irritabilitat i infecció, sens causar perjudici a l'estómac.

Laboratori «El Siglo»
Carrer St. Pau, 33, Barcelona

Josep Sauleda

FÀBRICA DE LONES

Lones de tots els gruixos i amplades, per a cobertes de carruatges : Lones impermeables en color per a capotes d'automòbils : Lones per a velams, vaixells, encerats, cobertes de vagon, tendes de campanya, platja, etc. : Lones en colors sòlids per a pavellons de magatzems i cases particulars : Fabricació en gran escala de teles per a tota classe d'espardenyes i calçat

San Pol de Mar (Barcelona)

PIANOS PIANOLA-PIANOS

ÚNICS
INSTRUMENTS QUE
PODEN OSTENTAR LA
MARCA

PIANOLA

CENTRAL:
PASSEIG DE GRACIA, 35

SUCURSAL:
BONSUCCÈS, NÚM. 5

BARCELONA

EREBUS

S. A.

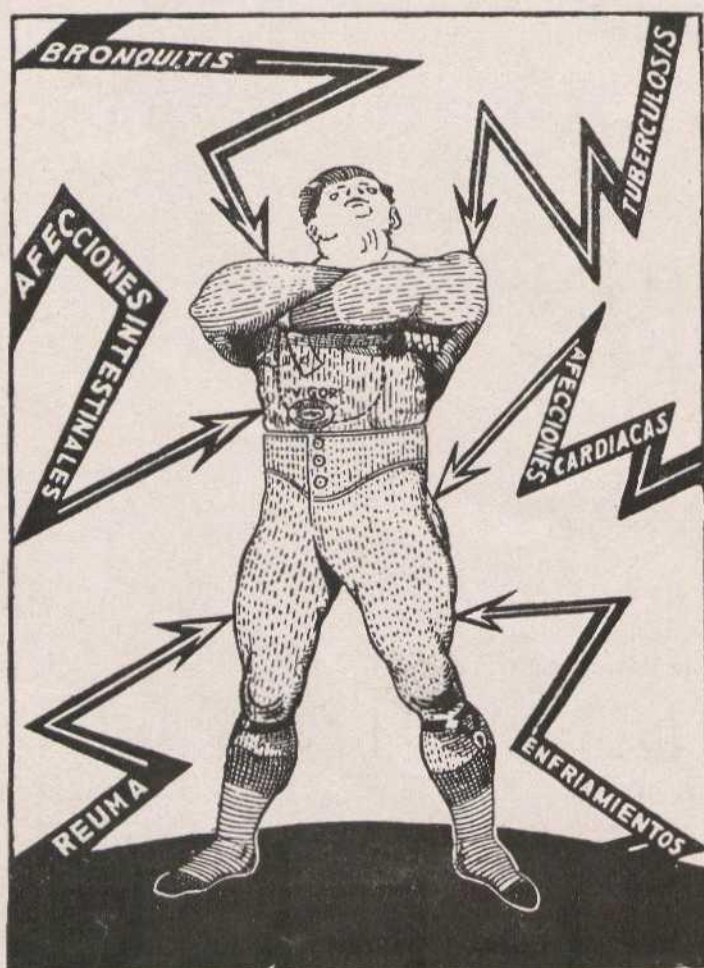
CALEFACCIÓ
VENTILACIÓ
FUMISTERIA
SANEJAMENT

§

ELS GRANS EDIFICIS ADOPTEN LES NOSTRES INSTAL·LACIONS

BARCELONA
Rbla. Catalunya, 44
Telèfon 4241 A.
VALÈNCIA
Poeta Quintana, 4

Voleu conservar la salut?

Useu els trajos de punt interiors marca

VIGOR

DR. ROBBER'S

Patent n.º 59.216

EXIGIU la marca i la firma en totes les prenes
Higiènics i inencongibles : La ciència els recomana

Venda exclusiva:

Madrid: Tormo i Companyia, Magatzem de Teixits i Gèneres de Punt Sevilla, 16; Manuel Benítez, Camiseria, Gèneres de Punt i Roba Blanca: Arenal, números 16 i 18.

Barcelona: Benítez i Companyia, Trafalgar, núm. 2; Daniel Carreras, Vonda Sant Antoni, 63; J. Renom Garriga, Salmerón, 56.

Alacant: Vidua de Benavent, Llorca i Soler.

Avilés: Aureli B. Fernández.

Badajoz: Magatzems Delgado i Barrena.

Bilbao: Francesc de Larracochea Correo, núm. 15 bis.

Cáceres: Magatzems Delgado i Barrena.

Cádiz: Reynares i C.^{ia}

Cartagena: Casa Naudales.

La Coruña: Fills de Ferrán Olmedo i C.^{ia}

El Ferrol: Heliador Romero

Girona: J. Oriol Carbó.

Granada: Magatzems «La Paz».

Jerez de la Frontera: Eduard Pardaí.

León: Florentí Rodríguez.

Lleida: Josep Ribé.

Málaga: Francesc Gómez Mercado.

Mataró: Manuel Viladevall, Riera, 50.

Murcia: Joaquim Cerdà.

Orense: Fills de Ferran Olmedo i Companyia.

Orihuela: Tomàs Vera García.

Oviedo: Masaveu i C.^{ia}

Palencia: Dámaso Aguado.

Palma de Mallorca: Benigne Palos.

Pontevedra: Fills de Ferran Olmedo.

Salamanca: Jesús Rodríguez López.

Santander: Valenti Lera i Lera.

Santiago: Pere Santos, Jimenez, Ricruejo i C.^{ia}

Sevilla: Vda. de Benigne del Rio, Salmerón, 23.

Sant Feliu de Guixols: J. Vilaret Xarnach.

San Sebastián: Josep Aristizabal.

San Fernando: Reynares i C.^{ia}

Sta. Cruz de Tenerife: Vda. de Josep M. Varona.

València: Maset i Poyo, mar, 4.

Valladolid: P. i J. Andrés i Martín, S. en C.

Vigo: Varela i Hernández; Alfons i Vicens Carbajo.

Zamora: Vda. de Francesc Prieto.

Saragossa: Marian García Ferales, Coso, núm. 59.

Paraná: (Rep. Argentina): Francesc Almendral i Companyia.

Montevideo: (Rep. del Uruguai): Josep Paternostro.

VICLONAL

Cura les escoriacions produïdes pel calor

C. A. P. Q.
BARCELONA

La Marca Pompeia és una garantia
PLATA de bona adquisició. Val tant com dir: Bon acabat.
Duració indefinida · Preus de fàbrica

UN PRESENT

EXQUISIT

per a les persones
amb qui vostè vulgui
quedar bé, el trobarà
infal·liblement a
l'exposició de la casa

J. B. MODOLELL

Vaixelles, Cobertes,
Objectes de fantasia per a Bodes,
Tornabodes i Bateigs

DIAGONAL, 460
(entre P. de Gràcia
i Rambla Catalunya)

MANUFACTURA GENERAL DE CALÇAT AMB SOLA DE GOMA

SABATA ANGLESA DE LONA

ESPARDENYA DE PLATJA

SABATILLA PANYO

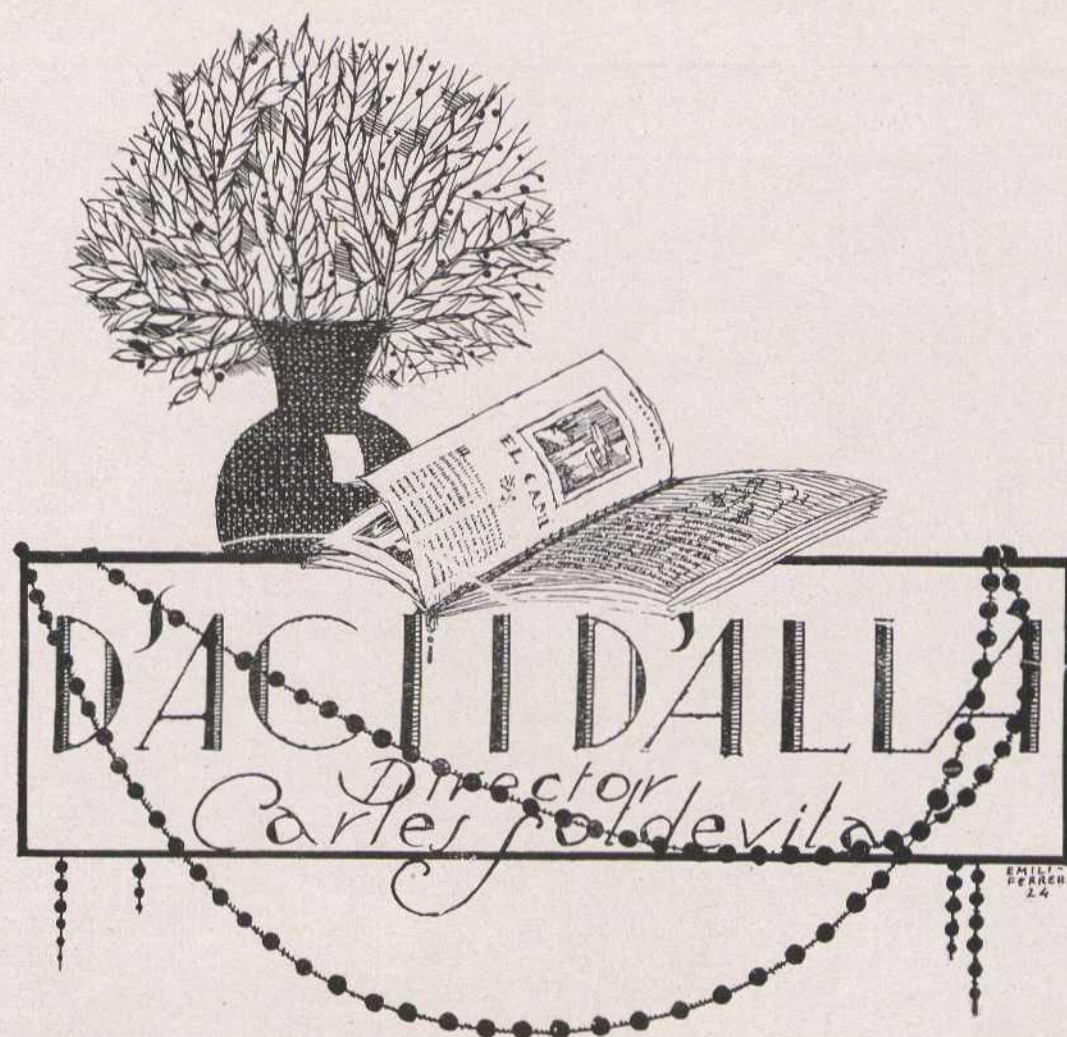
ESPECIALITAT
EN SABATI-
LLES PANYO I
ESPARDENYA
PELOTARI

GOIES,
BORCEGUINS
ANGLESOS,
ETCÉTERA

DOS DE MAIG, 234-236
TELÉFON NÚM. 590 S. M.

B A R C E L O N A

E X P O R T A C I O

S U M A R I

Portada, per Lola Anglada.
 Maria Barrientos, Fot. Arxiu Mas.
 1.er Novembre, Totsants, per *Angel Ferran*, il·lustracions d'E. Ferrer.
 Josep M.ª de Sagarra i Ernest M. Ferrando.
 Canàries a Angel Guimerà.
 L'Homenatge de Pollensa a Mossèn Costa: La tomba del poeta, per *Llorenç Riber*.
 Les exèquies d'Anatole France.
 Automobilisme: XIX Saló Internacional a París.
 Canyar florit, poesia, per *Tomàs Garcés*.
 Lletra de París, per *Adolf Falgairolle*.
 Actualitats angleses.
 Lletres de Nuri, il·lustracions de Junceda.
 Girona a la Tardor, per *Amilcar*.
 La Suprema il·lusió, per *A. Bennet*, trad. de *R. Negre-Balet*. Il·lustracions d'E. Ferrer.
 L'Exposició biennal de Venècia, per *Miquel Capdevila*.
 Estances, per *Carles Riba*.
 La Ciència de l'amistat femenina, per *Romilda Mayer*.
 La dissolució del Parlament britànic.
 La Festa Nacional italiana.
 Un procés sensacional a Rússia.
 Les vacances del senyor Mollet, per *Charles Quinel*, trad. de *Ll. A.* Il·lustracions de Castanys.
 Llars barcelonines.
 Llinatges antics de Catalunya, per *Alexandre d'Armengol*.

E D I T O R I A L C A T A L A N A , S . A .

R e d a c c i ó : F e r l a n d i n a , 9 i 1 1

A d m i n i s t r a c i ó : R a m b l a d e S a n t J o s e p , 1 6 , p r a l .

Preu:
 Exemplar, 1'25 ptes.

Abonament:
 Un any, 13'50 ptes.

(Cl. Arxiu Mus)

MARIA BARRIENTOS

La egrègia artista no oblida Catalunya. En la seva tournée per Sud-Amèrica canta sovint el «Plany», la vella cançó d'un regust tan nostre.

(NARRACIÓ CUBISTA)

CADÀVERS, fantasmes, castanyes, panellets i vi nou.

Aquests plats del dia, del dia de Totsants, menjats calents el mateix dia, és a dir, a la nit, amb una mica de superstició, amb la seva incredulitat corresponent, l'exemple exemplar i l'edificació final per poder-s'en anar al llit i l'edificació final per poder-s'en anar al llit tranquil de consciència, perquè «aquells pecats si que eren grossos en comparació dels meus», són cinc plats que cada any porten una colla d'indigestions als aficionats.

Nosaltres, aquest solemne dia procurem vèncer el nostre tarannà i arribem, contemplant, per exemple, les ombres que omplenen el quarto dels mals endreços, a agafar por de la bona. Cal, amb tot, no contemplar aquestes ombres amb la cigarreta als dits perquè aleshores, en lloc de sortir els fantasmes, podríem provocar la vinguda dels bombers.

Un any, ja no em recordo del número que portava, perquè no me'l vaig apuntar, vàrem celebrar Totsants tres amics. Tres amics que, l'endemà de Totsants no em recordava d'haver-los vist mai junts tots tres, ni dos d'ells. Tot el més un, i encara amb l'ajut d'un mirall.

Castanyes..., vi nou..., panellets..., vi nou..., més vi nou..., encara més vi nou... i tot d'un cop començaren de portar plats de fantasmes i plats de cadàvers.

El mal de cap, però, que ho esborra tot — en ésser l'endemà — no pogué esborrar tres de les històries, còmiques per cert, que es contaren aquella nit. Qui les contà? Un cada una; no em preguntéssiu pas qui cada una d'elles, perquè d'això si que el mal de cap de l'endemà no en deixà ni rastre.

— «JO, DIGUÉ UN, UN COP VAIG MATAR UN FANTASMA».

Suposo, començà per dir, que no us interessarà pas saber per què el fantasma em perseguia ni com l'havia conegut. Si us diguéssiu que jo l'havia fet, potser no em creuríeu. Amb tot, era la pura veritat.

Ésser pare d'un noi, passi; ésser pare d'una

noia, ja és una mica enutjós, però també ho accepto. Però figureu-vos que sou pare d'un fantasma, i aleshores ja no podríeu dormir tranquil. Això, si us ho figureu. Ara, si ho sou, no dic jo!

Els fantasmes solen ésser sempre impertinents; us visiten, de primer, àdhuc sempre i sense excepció, a hores absolutament intempestives i us demanen coses absurdes. Si la vostra dona us demanés, posem per cas, unes mitges fregides, les hi donaríeu? Ben segur que no, perquè, ¿què en faria la vostra dona d'un mitges de seda fregides? I mal que es morís no li donaríeu unes mitges de seda fregides.

El meu fantasma em demanava un ciri. I jo pregunto: ¿Què n'havia de fer el meu fantasma d'un ciri? ¿Veieu vosaltres tot un senyor fantasma amb un ciri a la mà? ¿Què hauríeu fet vosaltres? Negar-li, és clar. Això feia jo.

Cada nit, però, de tres quarts de dotze a un quart d'una era la mateixa cançó. La cambra era fosca; doncs, començava de clarejar i es dibuixava la forma fosforescent del fantasma. Era alt,

prim, transparent quasi i d'un ectoplasme molt ben deixat. Anava vestit amb elegància i portava al coll... hem... si... en fi, el fantasma... el fantasma d'un punyal, bé vaja, d'un ganivet.

I així, en aquesta «tenue», s'acostava al meu llit i amb veu llastimosa i amb una absurda insistència començava de demanar-me un ciri.

A les meves preguntes, no contestava més que amb la seva eterna petició. Havia perdut totes les altres frases i només li quedava aquesta:

«Per favor! un ciri». Quan desapareixia, en tocar dos quarts d'una, jo ja no podia dormir més, i tota la nit estava rumiant que en voldria fer el fantasma d'un ciri!

Donar-li un ciri? Ca barret! No n'havia de fer res d'un ciri. ¿I si quan tenia el ciri em demanava una atxa?

La seva insistència em feia emmagrir; el geni se'm tornava violent. Una nit no vaig poder-hi fer més; a la tercera pregunta, ràpidament, vaig agafar una sabata — encara me'n recordo, portava tacons de goma d'aquells giratoris — i la hi vaig tirar amb totes les meves forces. La sabata el travessà, talment com les curioses tenalles del revisor del tramvia. Li quedà al pit un forat de forma de plantilla a través del qual es veia — tal com estava col·locat l'individu — una cantonera amb unes flors artificials. No digué res, ni es queixà tan sols. Només es tornà una mica transparent, més pàl·lid i més apagat.

Des d'aquell dia no parlà més, es presentava — cada cop més esfumat — i se'n anava a l'hora. Un dia no vingué; estic segur que estava malalt. És clar, respirava per la ferida, i es dissolgué en l'aire. No tornà mai més.

Aleshores, pel meu gust particular, em vaig comprar un ciri.

— «JO SÓC AQUI, PERQUÈ LA CASA NO ERA PROU ENCANTADA»

Així començà un altre, parlant amb accent estranger.

No he tingut mai por, continuà, sinó una vegada, i fou quan vaig veure que la casa no era prou encantada. Aleshores vaig fugir.

Era al meu país, i dic meu, perquè tot el país era meu. Anava d'una banda a l'altra i mai cap bardissa no s'havia negat a donar-me acolliment.

Un dia em digueren:

— Veus aquella casa?

— És encantada. Hi ha un tresor, el qui hi passi la nit, és seu.

— I la casa? — vaig fer jo.

— I la casa també — em contestaren.

A entrada de fosc jo ja hi entrava. M'havien donat unes espelmes, un pa i una ampolla de vi. Anava tranquil perquè havia llegit el conte d'En Pere Sense Por i m'el sabia de memòria. Tot era ple de terrenyines i de pols; el terra estava tot ple de bocinets de cal sobre fets caure del sostre per òlibes i rates; en alguns indrets, tot un tros de sostre havia caigut. La cuina, però, era intacta i semblava que hi fessin cada dia el sopar.

Vaig encendre foc, em vaig ajeure a l'escò perquè encara no era l'hora, i em vaig adormir.

Quan me vaig despertar, com era de regla, el foc era apagat; només dues brases lluien. Vaig encendre una espelma; les dues brases eren, com podeu suposar, els ulls d'un gat negre, enorme, el qual, com podeu suposar, en veure'm em digué:

— Vesté'n.

— No m'en vull anar.

— Doncs, juguem.

Anava a dir «juguem» quan em vaig recordar que no havia portat el piló i el tallant com recomana el conte d'En Pere Sense Por, i vaig vacillar un punt. Aleshores el gat, en notar-ho, em digué:

— El piló i el tallant són a l'armari.

Vaig agafar el piló i el tallant i, com era de protocol, pretextant tallar-li les ungles perquè no fes trampes, vaig matar el gat, tirant-lo després al foc. En caure a la llar, s'aixecà una polsaguera de cendra, la qual, amb molta naturalitat, prengué la forma d'una vella, que em digué:

— Véns pel tresor?

— No; vinc a passar l'estona.

— I saps on és?

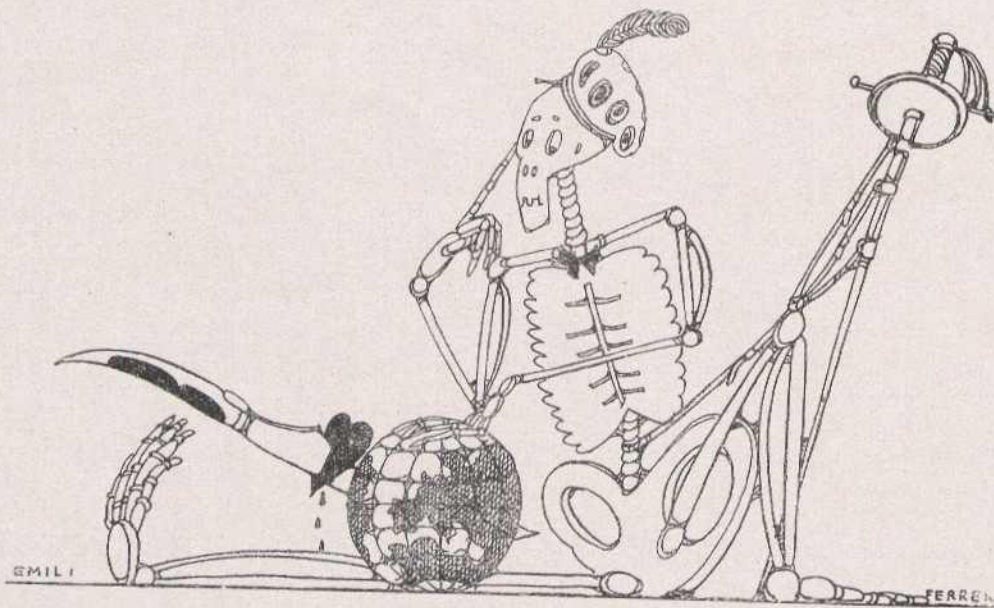
— Qui, el tresor? Aquí.

— I no tens por?

— Amb tan bona companyia?

— Ben contestat: el tresor es dins del piló.

— Mentida. He matat el gat, i el piló era macís.

— Mare de Déu la gent, i que en són d'incréduls.

I desaparegué.

Anava a estellar el piló per traure'n el tresor quan:

— Ai que caic! — digué una veu dalt de la xemeneia.

— Cau d'una vegada! — vaig contestar jo.

I buuum! Va caure un braç.

— Ai que caic!

— Cau d'una vegada!

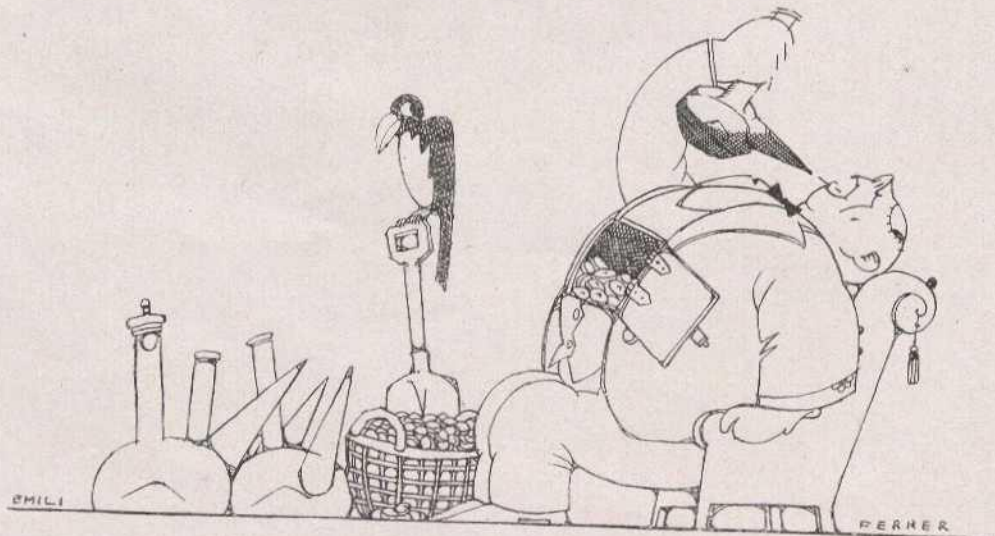
I buum, cau un altre braç.

— Ai que caic!

— Ai que caic!

— Ai que caic!

I així, de mica en mica, després de les meves respostes protocolàries, van anar caient les dues

cames, un tros de cos, un altre tros, i finalment el cap.

I res més. Tot quedà barrejat, i el cap, mig tort damunt d'una cama, amb un ull ple de cen-

dra i l'altre mig obert contemplant-me com si em fes l'ullet.

Vaig esperar cinc minuts, en vaig esperar deu, una hora, i res; el protocol no es complia; l'home trocejat no es muntava; alguna maquinària de l'encantament s'havia rovellat de tan poc servir.

Aleshores, veient que tot s'havia acabat, vaig clavar un fort cop de tallant al piló; aquest es va obrir i dintre hi havia, com molt bé havia dit la vella, un tresor; ¡un tresor! no us creieu! Un mitjot ple de dobles d'or. ¡Una misèria com a tresor! Vaig fer el trago; l'home no es reconstituïa i ja començava de clarejar.

Aleshores vaig sentir passes. Vaig mirar per un finestró i vaig veure un grup de gent davant la porta. Entre la gent

s'hi veien alguns policies.

¡La policia i jo davant d'un cadàver per culpa d'un encantament rovellat!

Aleshores fou quan vaig tenir por; vaig saltar per una finestra de l'hort i no vaig parar fins la frontera.

— «JO NO HI ERA, I POTSER ÉS MENTIDA EL QUE CONTARÉ»

Començà per dir el tercer, però hi era aquesta, afegí. I traient-se la cartera l'obrí i ensenyà una fulla seca sense capoll, molt ben conservada.

Ella m'ho va contar. Em va contar com havia perdut el capoll a conseqüència d'una prometença.

Era una nit negra, fosca, etcètera, com totes les nits d'aquesta mena. Com podeu suposar, feia un vent de mil dimonis. Un vent fred, traïdor, que passava l'estona de dues maneres: jugant amb les fulles i els papers i amagant pulmonies als pits dels transeünts i refredats als nassos, ¡quan hi havien segurament tantes veles per inflar, s'entretenia inflant nassos!

Cal perdonar la fulla si algun cop es presenta més sentimental que una mala cosa. En realitat, però, a qui cal perdonar és a mi, que sóc tan sentimental com la fulla i com la mala

cosa, separadament o reunides; puix encara que la meua qualitat de detectiu m'hagi fet deduir la història, en definitiva sóc jo el qui la conta i no pas la fulla. Caldrà també perdonar-me certes

expressions, si són d'un gust que no em pugui tirar la primera pedra: damunt del piano hi tinc un gerro de vidre—una canya—artísticament lligada amb un gran llaç de seda groga. Diuen que es de mal gust. A mi m'agrada. Continuo la història.

Cansada la fulla de fer giravolts, de pujar als núvols i baixar al fang del carrer, aprofità la primera oportunitat per, sense ésser vista, ficar-se pel vidre trencat d'una finestra d'un quint pis d'un carrer i d'una ciutat que la meua ciència no ha estat prou per determinar, i caigué pausadament, innocentment com la fulla que cau per primera i única vegada del seu arbre, a una cambra de casa pobra, tristament il·luminada per un quinqué penjat del sostre amb un filferro negre—un ast de rostir mosques.—En mig de la cambra, una taula—de casa pobra també;—al voltant, tres cadires coixes, baldades, lligades, barbudes. Damunt cada una de les cadires, un estudiant d'aquells que ja no n'hi han. Damunt la taula, uns llibres polsosos i arreconats, i a l'abast de les mans, castanyes, i ampolles de vi nou i tres gots de cul de got.

El més mec endevinarà que es tractava de Totsants; jo ho vaig simplement deduir.

Els tres estudiants, menjant i bevent, conversaven, discutien i disputaven de dones, de futbol, de ballar. Feia fred a la cambra, però no pas a llurs galtes.

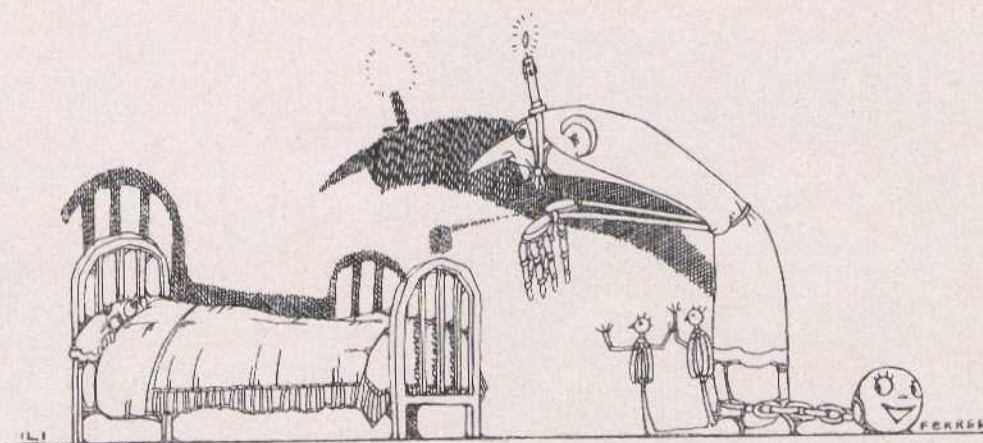
Ja havien fet qui sap les caramboles i qui sap els gols, i les botelles buides eren més que no pas les plenes quan, havent tocat les dotze, uns cops secs i pausats ressonaren a la porta:

—Pam! pam! pam!

—Truquen? Ves a obrir—digué un dels dos estudiants al tercer.

El tercer estudiant s'aixecà mal segur, fent grinyolar horriblement la cadira, anà a obrir la porta, i de l'escala fosca entrà una llarga bufada de vent. Però ningú més. El finestró de l'escala picava amb la ventada exterior. La tancà, tancà la porta amb clau, deixant-la al pany, i tornà a seure, fent gemegar terriblement la cadira.

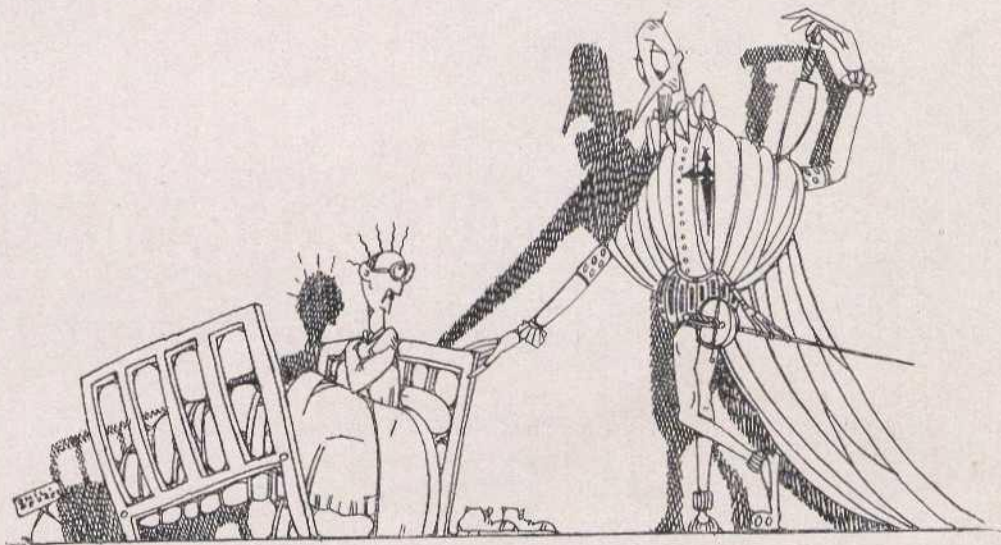
Aleshores fou quan un

dels tres estudiants digué als altres dos:

—No us heu fixat? El finestró de l'escala picava exactament com el doctor Potes quan a classe vol que callem (El doctor Potes era el nom familiar entre els estudiants del professor d'Anatomia).

Era cert. Tots tres s'hi havien fixat: era la manera de picar del doctor Potes, exactament.

Tot seguit tots els ridículs del doctor Potes foren damunt la taula.

¡Be prou que el coneixia la fulla el doctor Potes! Fins que caigué de l'arbre seguia els cursos de la Facultat de Medicina per les finestres obertes. Malauradament una ventada com la d'aquell dia li féu perdre la carrera. Ai! ¡quants estudiants la perden a l'impuls de les

—Doncs, mira, s'ha tornat a obrir, o bé hi ha...

—El doctor Potes? Vaig a veure-ho.

No hauria pas arribat a mig camí que es girà estupefacte. No n'hi havia pas per tant! ¡No havien begut més de la meitat del vi i la clau de la porta girava tota sola! Hom no es pot fiar mai dels taverners: o els dona per tirar aigua al vi per fer vi, o vi a l'aigua per obtenir el mateix resultat. El fet és que la clau girava tota sola, ¡i que no hi havia cap dubte d'això, ja que era una clau i no pas dues les que giraven! A més a més, el fet que confirma el cas és que la porta, tancada abans amb clau, s'obrí i pel forat passà immediatament un pany de roba negra agitada per un vent furios. S'obrí més i donà pas a una figura llarga, seca, renegrida, amb un barret tou i una capa caiguda.

—El doctor Potes! —murmuraren estupefactes els tres estudiants.

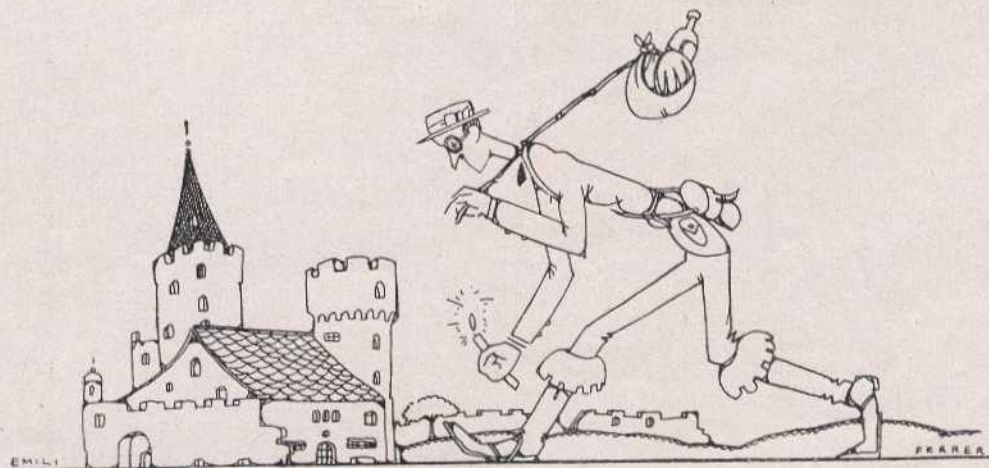
—El professor d'Anatomia sense anatomia!—com li deien de tan sec que era.

—Si, fills meus, sóc jo. Passava pel carrer, he vist llum i he dit: ¡deixa'm pujar a escalfar-me! Mentrestant els coneixeràs.

En un moment, com per art de màgia, havien desaparegut ampolles i castanyes i els llibres apareixien oberts damunt la taula.

No es tractava pas, però, d'estudiar. Del que es tractava era de mirar la manera de complaure el professor, que tenia fred, escalfant-lo. ¡Això podia ésser l'aprovat a fi de curs!

No es podia pas pensar en el vi. Eren pobres i si es descobria que bevien vi podia perjudicar-los en la consideració de pobres que gaudien. Calia inventar alguna altra cosa.

Foc? Foc heu dit? Es decidiren, per fi, a escalfar-li les mans entre les llurs.

Un d'ells les hi prengué. L'exclamació que deixà anar és absolutament antiliterària: tan fredes eren les seques mans quasi transparents. Volgué deixar-les anar, però no pogué; el doctor Potes les hi tenia arrapades, com exigeix l'argument, i cap força de la terra fóra capaç de fer-les-hi deixar anar; i quan el noi mirà la cara del professor, hi veié una expressió de satisfacció tan ben pintada, que perdé tota esperança.

La cara del bon vellet, que, pel que es veurà, era un brètol, absorbia la calor del bon estudiant que fins aquella hora suprema havia estat un mal estudiant.

¡ Com canvien les coses les situacions tràgiques!

Els ulls que el contemplaven, verds de gat, verds d'abisme — dues coses molt semblants — l'havien vetllat moltes nits d'insomni. Eren els ulls que us fiten des del fons de l'avenç i que si no són prou dos, es multipliquen fins a l'infinit, fins que us han precipitat (naturalment, al precipici).

El fred envaïa el cos de l'estudiant, i un ensopiment i una son inexplicables li lligaven els membres i el cervell. El cap li caigué damunt el pit i quedà immòbil.

El vell llançà un sospir de satisfacció, el vent exterior un de fúria, i a mi em permetreu simplement respirar i fer un trago.

Els altres dos estudiants contemplaren l'experiència amb uns ulls com unes taronges.

El mestre, però, tenia fred i calia guanyar-se l'aprovat. El segon dels amics donà les mans amb un terror resignat. També la son el va vèncer i quedà adormit damunt la taula.

Ara un altre xiulet furiós. Cal que el vent faci de cor.

El doctor Potes prengué les mans del tercer estudiant. En sentir la fredor intensa d'aquelles mans transparents, un crit

ofegat sortí de la seva gola. El vell somreia; la nit callava.

M'explico?

Aquesta cruixí llastimosament i caigué a terra. La fulla renovà l'ofrena del capoll per a no veure patir aquells pobres mobles.

El professor es fregava les mans i somreia satisfet amb to de dir:

— ¡ Dimoni; aquest darrer!

El quinquè de petroli s'anà abaixant de mica en mica, i sent flup! flup! flup! s'apagà. Tot quedà en la pau.

Més tard sortí la lluna expressament per il·luminar l'escena. El professor

no hi cra. Fora d'això, tot restava igual: els estudiants dormint, les cadires, la clau a la porta, la porta tancada.

Quan fou l'hora, sortí el sol, i sortí sis cops sense que res canviés.

Un dia — un matí — la fulla senti soroll a l'escala. El vent bufava a fora i el cel era clar com d'aigua clara i freda.

La porta s'obrí amb estrèpit, com cal a tota porta que s'obre violentament, i entraren uns homes que portaven un gran respecte a un altre. Un d'ells, un subaltern, tapant-se el nas, corregué a obrir la finestra, però quan encara no n'hi havia una mà d'oberta, i la fulla, aprofitant-se del corrent d'aire, anava a

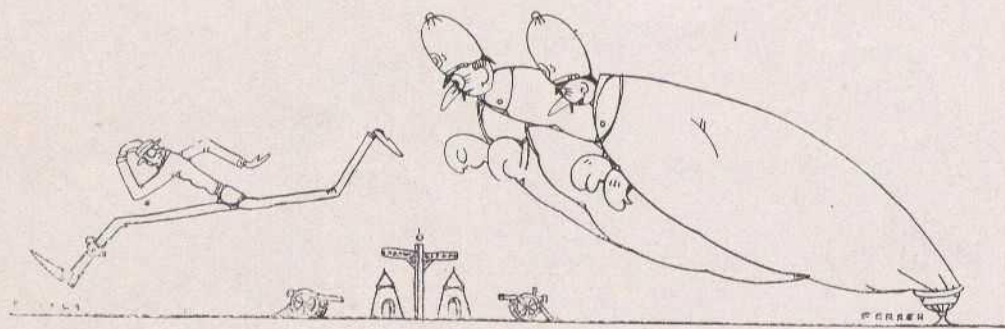
passar-hi, aquell senyor de més gran autoritat, al qual anomenaven «senyor jutge», ordenà amb veu seca que tot quedés com estava.

La fulla, que encara no havia acabat de passar, féu crec, i sortí a la llibertat deixant el capoll entre els batens de la finestra. Cal, no faltava més, complir les prometes.

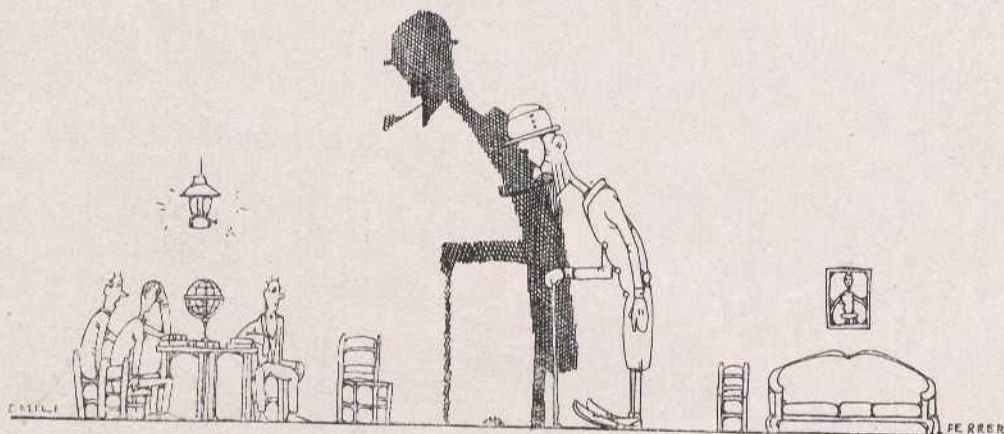
— I com ho sabeu tot això? — li preguntaren al narrador.

— De primer, perquè sóc detectiu, com us he dit; i després perquè — afegí somrient amb benevolència — perquè em diuen el doctor Potes.

I si n'estaria d'embriac el que això explicava, que, en dir les darreres paraules, s'esvai en l'aire, talment com si, en efecte, fos un fantasma.

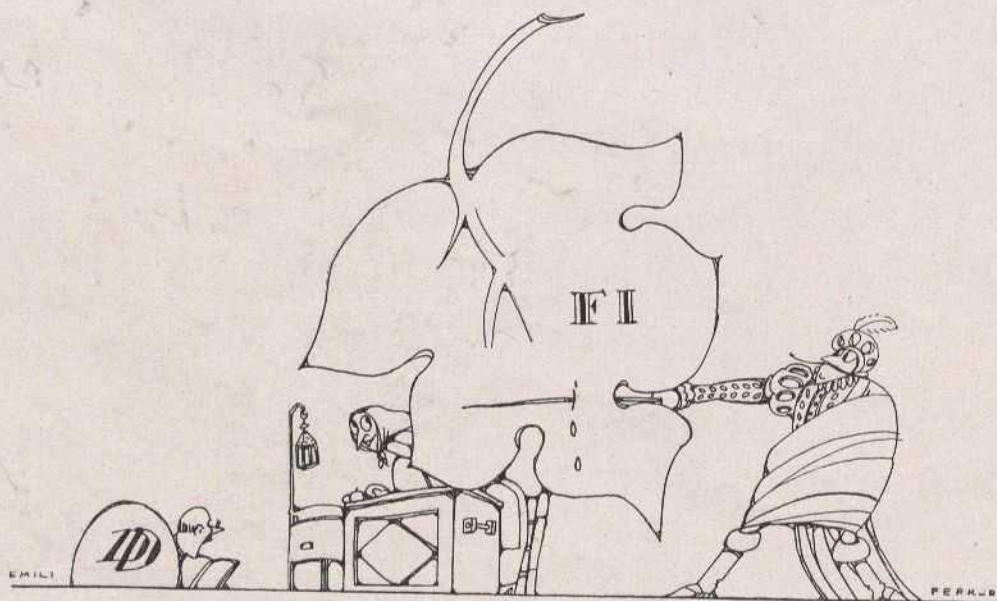

A mesura que la temperatura baixava en el seu cos, l'estudiant esdevenia serè. Aleshores, veient clara la seva situació, el terror va envair-lo i volgué lluitar. Aquella figura llarga, demacrada, negra i pàl·lida, el dominava. Féu un esforç i s'aixecà; volia cridar, però el terror li cloïa la

gola; provà de fugir i recorregué a salts tota l'estància, saccejant el doctor Potes enganxat a les seves mans, com una bandera negra, lleuger com la boira, i humit i fred com ella.

De sobte s'aturà, mirà fixament, profundament els ulls del professor, i fou mirat igualment per ells. El doctor s'inclinà i li bufà les galtes. Una fredor de gel li envaï el rostre, el cap, el cos. I caigué adormit damunt una cadira.

(Cl. M. Huertas)

ERNEST MARTINEZ FERRANDO

amb la publicació del seu llibre «Històries i fantasies» (Editorial Catalana, S. A.), ha consolidat la seva fama de prosista esquisit. Ningú com ell excel·leix en el difícil art de combinar la realitat i el misteri.

(Cl. Elite-Berlin)

EN JOSEP 'M.' DE SAGARRA

ens ofereix un triple pretext per què en fem esment: ha publicat un nou llibre de versos amb el títol de «Cançons de totes les hores», ha donat al Teatre Català Romea una conferència sobre «Teatre poètic», i, en la mateixa vetlla, ha estrenat el seu poema dramàtic «Fidelitat».

Canàries ret un bell homenatge a Angel Guimerà

A Santa Cruz de Tenerife ha tingut lloc un acte d'homenatge al poeta Angel Guimerà. Cortesament invitat per l'Ateneu d'aquella ciutat, i en representació del de Barcelona, hi assistí N'Adrià Gual. En una de les fotografies apareix el nostre conegut home de teatre llegint la seva conferència. En l'altra veiem un aplec de noies que formaven una alegoria de les obres guimeranians.

Pollensa, a Costa i Llobera

La làpida que assenyala sobriament la casa on nasqué Mossèn Costa i Llobera

El moment de destapar la làpida que ha estat fixada en la casa on nasqué el poeta del *Pi de Formentor*. Hi assistí una grossa gentada. Mossèn Llorenç Riber hi va dur la representació de gairebé tota la intel·lectualitat de la Catalunya continental

Un grup de literats i patriotes mallorquins davant la tomba de Mossèn Costa. Hom hi veu, a l'esquerra de la làpida, la simpàtica figura d'En Joan Alcover, el poeta qui, amb Mossèn Costa, millor ha representat el geni de la illa
(Cls. G. Bestard)

La tomba de Mossèn Costa

PER LLORENÇ RIBER

POLLENSA mai és més Pollensa que pel mes de març, quan els sembrats creixen i verdegien, les aigües són corrents i tremolants i les muntanyes són morades. Així la vegé el seu poeta un any memorable, i així la cantà associant l'austera solemnitat del paisatge a la litúrgica tristor de la Setmana Santa.

Per la frescor de març perfum de violetes,
celatge moradenc per l'horitzó flotant,
i sobre l'esperit, les uncions secretes
del dia moridor... Éra el Divendres Sant...

Cendrosos olivars i bosc obscur i roques
i camps de sembradiu fonien les colors,
surgint com un trofeu palmeres d'altres soques,
damunt un llunyedà de pàl·lides blavors.

Així també la interpretà Rusiñol, el pintor errabund quan, anys enrera, féu la mercè de mostrar als mallorquins la meravella i la ufanía de sa barba que s'anava fent florida. Si mai anau al *Cau Ferrat*, de Sitges, veureu la vila famosa, romana i medieval, empresonada dins una vall de muntanyes pètries, que respira fum, tranquilla i lenta, per tots els seus funerals. No és fum mefitic, no, el fum capvespral que alena Pollensa. És un fum clar que flaira a pi, que munta al cel, lànguid i blanc, amb una beata ascensió, lleuger al grat del vent, com el vel de les Muses i de les Gràcies.

Però, Déu-n'hi-do tanmateix de la Pollensa novembràl que no fa gaire dies vàrem veure.

No podem deixar de participar a l'homenatge que la seva vila natal retia al gran cantor del Pi, de les seves cales opalines, de les seves gestes gòtiques, de les seves venerables tradicions. I visitarem la casa pairal, encara tota plena d'ell. I anàrem a resar damunt del marbre de la seva tomba.

Al rústec cementiri pollensí mena un d'aquells camins que En Joan Alcover evoca en *La Serra*:

Endolats que resen i de dos en dos
cap al cementiri segueixen la caixa;
garrovers que freguen amb la branca baixa
les veles de carro que van a n'el cós...

De tot té aquell caminet rural i tortuós que duu els pollensins a la suprema estada: camí sacramental, camí romeu, camí dels mulinants, camí dels que van a la pròpia rota o al propi figueràl; clapat d'ombres clares d'oliveres, carregades ara de negres olives; i d'ombres espesses de garrofers, ara brunzents d'abelles rosses que van a buscar la mel en la flor de l'any que ve...

A un girant d'aquest camí de Iràs i no tornàràs, com el de la ingènua rondalla mallorquina, el poeta, altre temps, com Ulisses errant, trobà a la fi, la seva meta. *Mors ultima linea verum est*. El seu noble cap d'inspirat reposa en la noble pols romana de Pollentia. Al damunt de la tomba de l'autor de *Horacianes*, no sembrada per ningú, creix l'Peura de qui Horaci digué que era el premi dels fronts doctes. I en l'amable com-

panyonia de l'Peura creix també la silvestre murtra que la Grècia amà.

Si fos cosa vera allò que diu Sully-Prudhomme en una estrofa exquisida:

*Bleus ou noirs, tous aimés, tous leaux,
ouverts a quelque immense aurore,
de l'autre côté des tombeaux
les fleurs qu'on ferme, voient encore*

els ulls del poeta, extints, a través del marbre blau que el tapa, veuria sempre seguit la muntanyola del Puig de Santa Maria. Allà dalt la llegenda obri la seva rosa mística, i Mossèn Costa la cantà, amb unes estrofes, fluïdes i alades com a serafins:

És l'hora de la pau.
Allà, sobre el mar blau,
s'adorm el dia;
i misteriós el vent
escampa dolçament:
Ave, Maria!

És l'hora en què el catiu
enyora el camp nadiu
més que de dia;
i l'ànima feel
suspira més pel cel:
Ave, Maria!

La història i la llegenda fan doblement sagrada la terra on el poeta dorm, colgat en la pau del Crist, i voltat de la pau georgica.

Les exèquies d'Anatole France

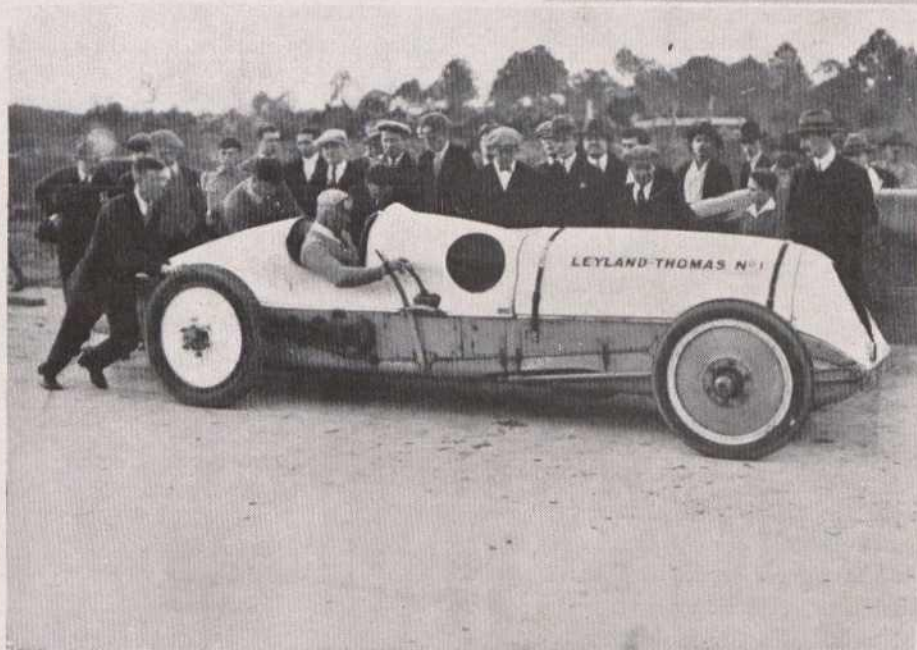
El cèlebre escriptor francès havia desitjat que l'enterressin, sense pompes i honors, a un petit cementiri rural. Però, s'oblidà de fer-ho constar en el darrer testament; això ha permès als elements oficials d'organitzar una cerimònia que no ha tingut la dignitat d'uns funerals catòlics, ni la senzillesa que podia abellir al mestre difunt. En el nostre gravat,

M. Painlevé recita la seva oració fúnebre.

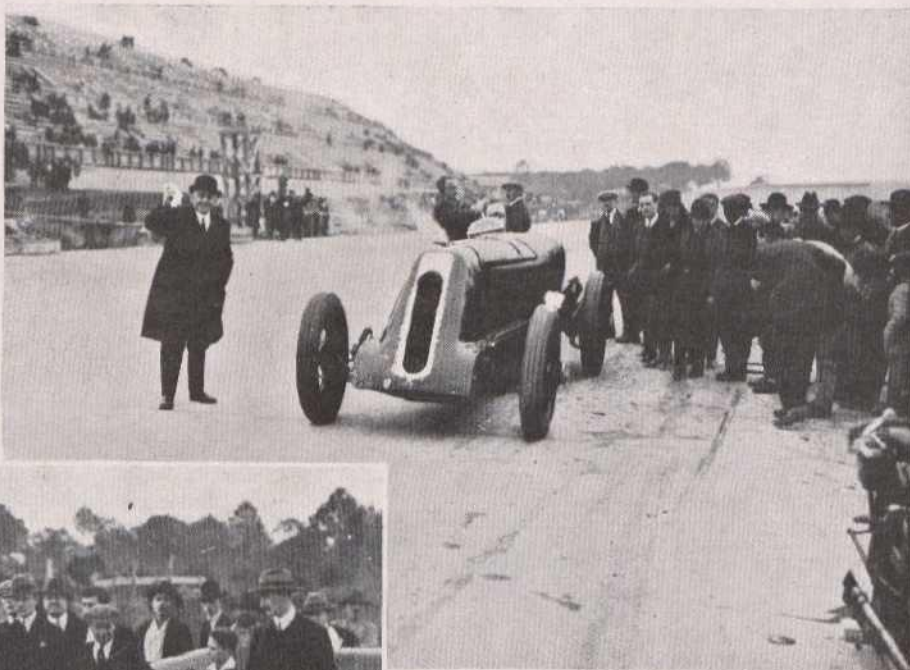
(Cl. Sanchez-Català)

Automobilisme

XIX Saló Internacional de l'Automòbil a París

INAUGURACIÓ DE L'AUTODROM LINAS - MONTLHERY
Parry Thomas, guanyador del segon premi, sobre *Leyland*

Sortida del corredor Eldridge,
sobre cotxe *Fiat* de 200 HP.

SERIA tasca completament inútil l'intentar detallar amb unes breus ratlles tota la importància, tant de caràcter tècnic com de comercial, que ha revestit l'últim Saló de l'Automòbil, que ha tingut lloc en el «Gran Palais» de la capital de França, en el passat mes d'octubre.

Aquest any, davant l'increment que ha pres l'automobilisme en totes les seves manifestacions, s'ha dividit l'exposició en dues tandes, essent la primera, del dos al catorze, i la segona, del vint-i-dós fins a fi de mes. L'Exposició, o Saló de l'Automòbil pròpiament dit, és el que ha tingut lloc a primers de mes, ja que s'hi exposaren els automòbils de turisme, cicles i tota mena d'accessoris; i ha correspost a la segona tanda, l'exposició de tot ço que concerneix a automobilisme industrial i tractors agrícoles.

A París, les exposicions són cosa de cada dia, tanmateix, i l'exposició de l'automòbil ha estat ja, des de fa molts anys, la que més importància ha obtingut, tant per l'esforç que els francesos hi han posat com per la concurrència de marques i compradors no francesos que hi afluïxen.

Com a detall que dona la deguda importància i remarca el caràcter internacional d'aquesta exposició, sols cal dir que a més de la gran quan-

titat de marques del país que hi exposaren, hi varen concórrer una trentena de cases no franceses, totes importants; no cal, sinó, esmentar-les:

Itàlia: Alfa Romeo, Fiat, Itala, Isotta Fraschini, Bianchi, Lancia, Ansaldo, O. M., Diatto, Chiribiri.

Nord-Amèrica: Lincoln, Overland, Ford, Packard, Oldmobile, Oakland, Cadillac, Marmon, Chevrolet, Buick, Dodge, Studebaker.

Anglaterra: Morgan, Austin, Rolls-Royce, Morise.

Bèlgica: Excelsior, Minerva, Nagant, F. N.

Suïssa: Motosacoche.

Espanya: Hispano-Suïza.

El Saló Automòbil de París ha estat el lloc on s'hi han presentat sempre les novetats de l'automobilisme quan aquest ram era en un període de tanteig, que oferia ample camp a cada constructor per lluir-hi enginy i iniciatives. Avui, però, que s'ha arribat a un alt grau de perfecció tant de tècnica com d'elegància, a les exposicions sols trobeu novetats de detall que no han d'influir en la construcció del cotxe i que, per tant, són d'una importància relativa que no pot marcar una nova modelació o època de l'automobilisme.

El que s'ha notat enguany és la gran tendència de moltes cases constructors de la fabricació de cotxes petits, però això no respon pas a cap tendència tècnica sinó exclusivament a una finalitat comercial, car havent-se popularitzat l'automobilisme, el cotxe petit, pel seu reduït cost, té arreu, però sobretot en les grans ciutats industrials, un esdevenidor gairebé il·limitat.

Durant els darrers dies del Saló, ha estat objecte de molta discussió la possibilitat que l'any que ve no pogués celebrar-se aquesta manifestació comercial, perquè en aquesta data estarà ocupat el «Gran Palais» per l'Exposició Internacional de les Arts Decoratives, que no tancarà les seves portes fins el quinze de novembre.

S'ha parlat de portar el Saló fora de París, havent-se dit de fer-lo a Lió; però, tement que fora de la capital no tindria l'èxit que té actualment, a última hora sembla que es trobarà algun mitjà per a que es pugui celebrar a París, no trencant-se així la tradició, ni el caràcter de continuïtat que avui gaudeix.

INAUGURACIÓ DE L'AUTODROM LINAS - MONTLHERY

GRÀCIES a la iniciativa de l'important publicació francesa *L'Aéro Sports*, s'ha construït ben aprop de París un excellent Autodrom, que, davant l'entusiasme que sent la capital de França per l'automobilisme, responia a una necessitat.

Per a que la inauguració revestís el caràcter de gran solemnitat, es combinà un programa excellent, per a que no defraudés les esperances dels més entusiastes, ni la d'aquells que busquen les emocions més vibrants en les curses de velocitat.

Eren diverses les curses que integraven el pro-

grama, però el clou de la festa, com si diguéssim el plat fort, era la cursa de velocitat en que s'havien inscrit tres corredors, els noms dels quals són suficients per a atraure l'atenció dels amateurs. Eldridge, Parry Thomas i Duray, protagonistes d'aquesta cursa, tenen avui un prestigi ben merescut entre els automobilistes.

La inauguració de l'Autodrom de Montlhéry amb la seva cursa de velocitat ha vingut a confirmar una vegada més la fama d'aquests corredors.

La classificació final fou la següent:

1. Eldridge (300 CV Fiat).
2. Parry Thomas (Leyland).
3. Duray (d'Aoust).

La volta més ràpida la féu Parry Thomas, a raó de més de 212 quilòmetres l'hora. Aquest detall és suficient per a donar una idea de lo que fou aquesta cursa.

III GRAN PREMI D'ITALIA (CIRCUIT DE MONZA)

AQUESTA gran prova automobilista, una de les importants que vénen celebrant-se a Europa, era primerament fixada per al mes de setembre, ajornant-la fins al mes passat per donar lloc a que poguessin córrer algunes marques que, un cop inscrites, anunciaren que no hi podrien pendre part per no poder preparar els cotxes que hi havien de córrer.

Després d'aquest ajornament, la carrera tingué lloc el dia 19 del passat mes, data de trista recor-

dança, per haver ocorregut el greu accident que causà la mort al comte de Zborowsky, tan conegut a Catalunya per haver pres part a la darrera prova organitzada per «Penya Rhin» al circuit de Vilafranca, així com també en la inauguració de l'Autodrom de Sitges.

El número de participants a la dita carrera era de dotze, representant quatre marques; no obstant, l'interès de la cursa estava concentrat en la lluita entre les dues marques Alfa-Romeo i Mercedes, corresponent a la indústria italiana i Alemanya, respectivament.

L'accident que costà la mort al malaguanyat Zborowsky, que pilotava un Mercedes, motivà la retirada de l'equip alemany, abans d'acabar la cursa; no obstant, el resultat indiscutiblement hauria estat el mateix, puix que tot l'equip Alfa-Romeo, guanyador de la carrera, portava la davantera amb gran avantatge.

Vet aci la classificació en acabar la cursa, que fou de 800 quilòmetres:

1. Ascari (Alfa-Romeo), en 5 h., 02 m., a un promedi de 158.896 km. per hora.
2. Wagner (Alfa-Romeo), en 5 h., 18 m., 5 segons.
3. Campari (Alfa-Romeo), en 5 h., 21 m., i 55 segons.
4. Minoia (Alfa-Romeo), en 5 h., 23 minuts i 43 segons.
5. Goux (Schmid), en 6 hores i 9 minuts.

La volta més ràpida la féu el guanyador Ascari a raó de 167'53 quilòmetres l'hora, superant així tots els records fins ara establerts a Monza.

PROVA DE REGULARITAT — R. M. C. C.

El dia dinou del mes passat, en la mateixa data que es corria el III Gran Premi d'Itàlia a Monza, organitzat pel Reial Moto Club de Catalunya, tingué lloc una carrera de regularitat que obtingué un èxit extraordinari, que podrà sumar-se als molts mèrits que dintre el motorisme té contrets el R. M. C. C.

El nombre de inscripcions fou extraordinari, arribant fins a 84, cosa a la qual mai s'havia arribat.

Amb temps que amenaçava pluja, van sortir els corredors de Barcelona seguint el següent itinerari:

Matí: Barcelona, Arenys de Mar, Malgrat, Blanes, Tossa, Llagostera, Sant Feliu de Guixols, l'encreuament de Palamós, La Bisbal, Casà de la Selva, Girona, Santa Coloma de Farnés, Sant Hilari Sacalm. — 224 quilòmetres aproximadament.

Tarda: Sant Hilari Sacalm, Arbúcies, Breda, Sant Celoni, Llinàs, Granollers, Santa Coloma de Gramanet, Sant Adrià, R. M. C. de C. — 89 quilòmetres aproximadament. Total general de la prova: 313 quilòmetres.

A l'èxit de inscripcions hi ha que sumar al resultat obtingut en la classificació per la majoria dels corredors, que degut a la seva gran regularitat, s'han adjudicat quaranta vuit medalles d'or, set de plata i onze de coure.

Durant el trajecte es va córrer també un quilòmetre llençat, obtenint per la majoria dels corredors promedis ben remarcables.

Ascari, guanyador del Gran Premi d'Itàlia en el circuit de Monza, sobre automòbil Alfa-Romeo. Al seu costat, dret, el comte Zborowski, que morí després en un accident pilotant un Mercedes.

CANYAR FLORIT

PER TOMÀS GARCÉS

*Canyar florit, oh, selva dels meus somnis!
Tota la nit tremola dolçament,
presa en el prim fullatge que la lluna
lliga amb trènyines pàl·lides d'argent,*

*Fresc ombradiu, llisquent riera clara;
melangia: sentor
de terra molla; herbei gemat. Les canyes
fan un sostre de somni travessat de claror.*

*Fullatge verd teixit amb lluna,
oh, recer car
al peu dansaire de les fades roses
i al ventijol del mar.*

*Juguen les fades en la terra molla;
la terra apaga el lleu anà i vení.
El ventijol besa les fulles
i la menta oblidada del camí.*

*Recer diví. Fullatge verd, i lluna;
palpita l'ombra clara del record
com la gavina blanca
damunt l'aigua dormida i quieta del port.*

*Canyar florit de lluna, oh, xarxa dels meus somnis!
Fullatge prim lligat amb fils d'argent.
No enyores la llur de l'estelada
ni el llambrar de les aigües ni l'abrivall del vent:
serveu encara la recordança
de l'esguard clar i el llavi ardent?*

Lletra de París

PER ADOLF FALGAIROLLE

No; no tingueu por. No us parlaré del gran esdeveniment de la *reentrée*: el Saló de l'Automòbil. Abans d'anar-hi ja sabíeu el que hi trobaríem: preus menys elevats, confort més perfecte, més seguretat. També sabíeu quines conclusions treuríem a la sortida: el preu dels autos, més moderat, restarà compensat per un augment d'impostos, per un augment de preu dels accessoris i de les tarifes dels hotels per turistes, sense parlar del sou dels xofers. Si la gasolina es ven més barata és perquè les nacions són a punt de fer-se la guerra per conquerir els jaciments de petroli, nou conflicte armat que farà molts nous-rics però que permetrà a molt poca gent de la classe mitjana d'entrar en la confraria dels automobilistes.

La nota més curiosa en aquesta *reentrée* és, al meu entendre, el retard deliberat dels polítics. Tots els teatres han donat vint estrenes; totes les amigues de la meua dona (i ella també, és clar, per esperit de solidaritat) han refet llur guardarrobes; els Tribunals, les Universitats, han fet llur inauguració oficial i solemne... Però ni Diputats ni Senadors han reaparegut encara a París.

Parlant francament, no hi ha res que pugui infondre'ns tanta tranquil·litat com aquesta prolongació de vacances que es concedeix la classe menys laboriosa del país. Mentrestant no tornen hem de suposar que els elegits devallen a les pregonesses del cor dels electors i s'assabenten de com hi és ferm el desig de pau universal; en acabat podem suposar que voldran imposar aquest noble desig al govern i, per últim, ens farem la il·lusió que a cada nació passa el que passa a França i ens trobarem a punt d'assolir les riberes de la felicitat.

Tanmateix, com que la Xina, el Càucus projecten una mica d'ombres sobre aquest quadro, refugiem-nos en la literatura.

Tenim un *Don Joan* nou de trinca. M. A. L'Serstevenç, que per la seva naixença flamenca té alguna inclinació als temes espanyols, ha llegit no sols els grans historiadors del *Seducer*, sinó també els seus comentadors: Pi i Margall, gendarme de Bevoite i els tècnics del donjuanisme en general. La seva «Légende de Don Juan» fa ressortir sobretot el costat vindicatiu de l'heroi sevillà. L'odi és el pol negatiu de l'Amor. És per revenjar-se d'un ideal enganyador que Don Juan declara la guerra a l'Honor, a l'Amor i a la Religió. L'epíssodi més ben col·locat dins un

ambient espanyol és tal vegada el de Laura de Salazar. Tot el llibre és brodat per fantasies alternativament cruels i voluptuoses, que donen proporcions a un personatge una mica massa local.

Si volia emprar en literatura els procediments de la dutxa escocesa, posaria al costat del llibre del conquistador de novícies i promeses, «Les Pincengrain», col·lecció de narracions en què Marcel Jonhandeau, servint-se alhora de la com-

pava de les crítiques publicades sobre les seves obres, sobretot quan duïen la signatura de Balzac. Els barcelonins que poden haver-se interessat en la existència d'un Stendhal-Club en trobaran tot el misteri en el llibre d'Emili Henriot, que és també un novel·lista de vàlua, puix que, com sabeu, «Arice Brun», panorama francès fins al moll, li ha valgut enguany el gran premi de novel·la de l'Acadèmia francesa».

Ara m'haureu d'excusar si parlo d'Amèrica en una lletra de París. La culpa és de Leon Bazalgette, l'autor d'«Henry Thoreau Sauvage» (Rieder).

Aquest autor em permetrà de sortir de la meua rúbrica parisina per anar fins a la universal. És, fet i fet, un capdavanter de l'internacionalisme artístic. A vint anys, edat en què ordinàriament els joves s'agenollen a «les capelletes», ell funda una revista internacional. Escriptors, avui célebres, hi publicaren llurs primeres planes. Com autor, comença per «L'International des poètes», seguida d'estudis sobre Verhaeren i Camil Lemonnier. No tolerant cap embà dintre la comprensió de les Arts, segueix alhora l'estudi dels pintors, dels poetes, dels músics i, després d'una edició francesa de les lletres de John Constable, el paisatgista anglès, publica alguns assaigs sobre Watt Whitman.

Avui el seu «Henry Thoreau Sauvage» obre als lectors de tots els països horitzons triples: sobre la naturalesa americana, sobre l'ànima de Thoreau i sobre la manera com un home sincer i que ha sentit, sofert, esperat dels homes i de les coses com Bazalgette, pot escoltar la crida d'una ànima i el sentit d'un caràcter excepcional.

Comença la temporada nova. París, ara més que mai, és el centre de tots els intel·lectuals del món. Els catalans sabran que existeix una «Col·lecció de Prosadors estrangers moderns» (Rieder). Gràcies a Leon Bazalgette que la dirigeix i que tenia bona amistat amb en Jaume Brossa i en té amb en Joaquim Sunyer i no ignora a Plà, a Domènech, etc.

Comptat i debatut, és París el lloc on els francesos tenen més probabilitats de conèixer l'estranger.

¡Qui mesurarà el preu d'un llibre d'amples horitzons per als parisencs i les parisines en aquest novembre plujós! En el vespre que comença aviat, els autos de tota mena — hom veu que el Saló ha recrutat nous clients — són estels fugitius que esquitxen de fang al vianant i que li inspiren més por quan s'acosten que la que inspirava l'atans del planeta Mars.

L'ESCRITOR LEON BAZALGETTE,
PINTURA DE FRANS MASEREEL

posició cinematogràfica i de l'estil de la Bíblia, ens conta aventures extraordinàries d'una colla de tipus provincians exactament observats.

Tan bon punt parlem d'un novel·lista especialitzat, encara que sigui provisionalment, en l'estudi dels costums provincians, no teniu més remei que pensar en Balzac. I, de més a més, en Stendhal, que en bona part ha beneficiat del fet d'observar províncies només diferents de les nostres en que eren més enllà de les fronteres. Stendhal ha estat homenatjat a Itàlia aquest istiu darrer. Stendhalians fervents, com Eugeni Marsan, Emili Henriot, que, també són italianitzants sagaços, han escampat flors en l'aire mateix que respirà l'autor de la *Chartreuse de Parma*.

A can Crès, publiquen *Stendhaliana*, un recull dels estudis que han aparegut de deu anys ençà. Hom hi descobreix que el gran home es preocu-

(A sobre)

NOUS MÈTODES DE RECRUTAMENT

La Gran Bretanya ha tingut sempre una forta inclinació a no tenir soldats per força. Recordeu per quina crisi va passar durant la gran guerra abans de decidir-se a implantar el sistema continental de servei obligatori.

Avui torna a assajar els antics mètodes de persuassió, però donant-los una forma novíssima. El 19^è batalló del Comtat de Londres, oficialment autoritzat, ha encomanat el reclutament a unes quantes noies més aviat boniques que lletges.

En la fotografia que publiquem apareix una d'elles en el moment crític de la seva actuació. El minyó —ja ho veieu— dubta davant els arguments del sergent femení, que armat del seu bastonet i lluint la escarapela roja, blanca i blava, l'invita a ingressar als rengles de l'exèrcit territorial.

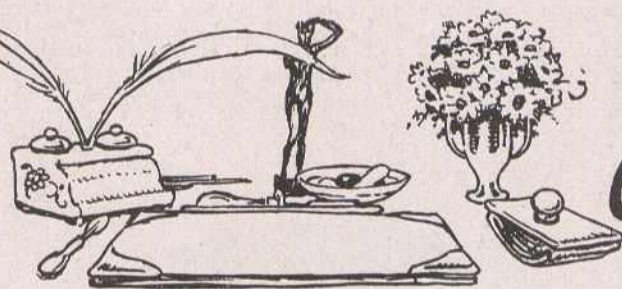
(A sota)

LA GARDEN-PARTY DE L'IMPERI

Amb motiu de l'exposició de Wembley, enorme manifestació de la força i la riquesa de l'Imperi britànic, Jordi V va donar una *garden-party* a la qual assistiren onze mil invitats. En el nostre gravat apareix el Rei —un rei que certament té un to respectable— conversant amb Mr. i Mrs. Asquith i llur fill Antoni.

(Cls. Sanchez-Català)

Lletres de Nuri

Som definitivament a Barcelona. Ha estat una sensació nova per a mi la de reprendre la vida de ciutat, després de dos mesos de vida camperola. ¡Sóc més barcelonina del que em pensava; molt més! Els sis anys que he passat a Suïssa no han trencat gaires vincles. La meua disconformitat davant d'alguns vicis i ridiculeses de la nostra gent ha deixat intacte la rel... Ai, veig que m'emboico en unes reflexions molt profundes. Tot plegat vol dir que sóc a Barcelona i que m'hi trobo bé.

La escolta la gran notícia! Fa vint-i-quatre hores que tinc automòbil. Tinc; t'hi fixes bé? Tinc!

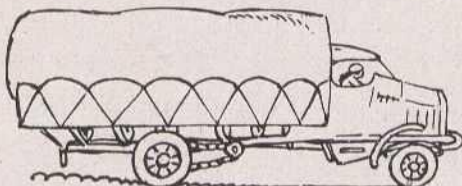
M'ha costat una mica de convèncer al papà; he hagut de treure tots els recursos de la meua dialèctica i posar a contribució la petita influència que he conquistat en aquest primer estiu que passo a casa... ¡N'era molt de bonic el que passava! Figura't que el papà es lleva tard; aquest vicí comprenc que baldament creixi la meua influència no tindrà mai remei. Bé. El papà es lleva tard i l'automòbil l'espera perquè no és de llei que el senyor Saladrígues baixi des de Pedralbes fins a la fàbrica de Sant Martí fent combinacions de tramvies. A la tarda també necessita l'auto per anar al cercle, etc. Jo, que al capdavant sóc la filla del senyor Saladrígues, no tinc mai un vehicle ràpid i còmode a la meua disposició. Es just? Es enraonat? Fa bonic?

Ni és just, ni es enraonat, ni fa bonic. La meua campanya s'ha descabdellat sobre aquests tres tòpics. I ha fet efecte.

La qüestió del xofer era la més difícil de resoldre, però jo — *modern style* — en lloc de resoldre-la he fet una cosa infinitament millor: ¡la he

suprimida! Vui dir que des de bon començament he lluitat a base de menar jo mateixa el cotxe.

El papà va fer un gran escarafall: «¡Això sí que no! Les dones no serveixen per portar el volant. Massa nervioses, massa impressionables...» Per desfer aquest prejudici, tan humi-

liant per al nostre sexe, he hagut d'aportar una nodrida documentació gràfica que prova com les dones són aptes per conduir a tot arreu del món...

— Però aquí no! — va exclamar el nostre il·lustre progenitor, arrecerant-se darrera l'últim reducte.

Aleshores vaig tocar la corda patriòtica. ¿Perquè les noies catalanes havien d'ésser menys serenes, menys intel·ligents, menys esportives que les de França o d'Anglaterra?

Per sort, dos dies després d'arribar a Barcelona, vàrem topar amb un cas pràctic: una noia, *très chic*, completament sola, corria en un deliciós Renault pel Passeig de la Bonanova.

— Aquí ho tens! — veig fer amb aire de triomf. — Ja no seré la primera.

L'endemà la Providència volia afermar els meus propòsits; vàrem sortir altre cop plegats,

el papà i jo, per comprar un gerro xinès que tenia triat temps ha. A un carrer tan difícil com el de Boters, vàrem veure una noia que guiava un camió, un camió enorme!

— Mira! — vaig fer tocant al papà amb el colze.

— També vols guiar un camió! — va exclamar, fingint un astorament sense límits.

— M'acontento amb el Renault de 15 cavalls — vaig respondre, endevinant que havia guanyat la partida.

— No et fóra igual un Citroën? Són petitets, bufons, no gasten gaire... — va afegir el nostre pare per *Taquinar-me*.

— No, no... Un Renault. La teua filla ha d'anar en un conxet de preu — vaig insistir.

Tot l'estiu, mig d'amagat, havia fet les meves pràctiques de xofer. Tinc aptituds — no ho dic per riure. — ¡Ah, agafo les girades amb una gràcia!

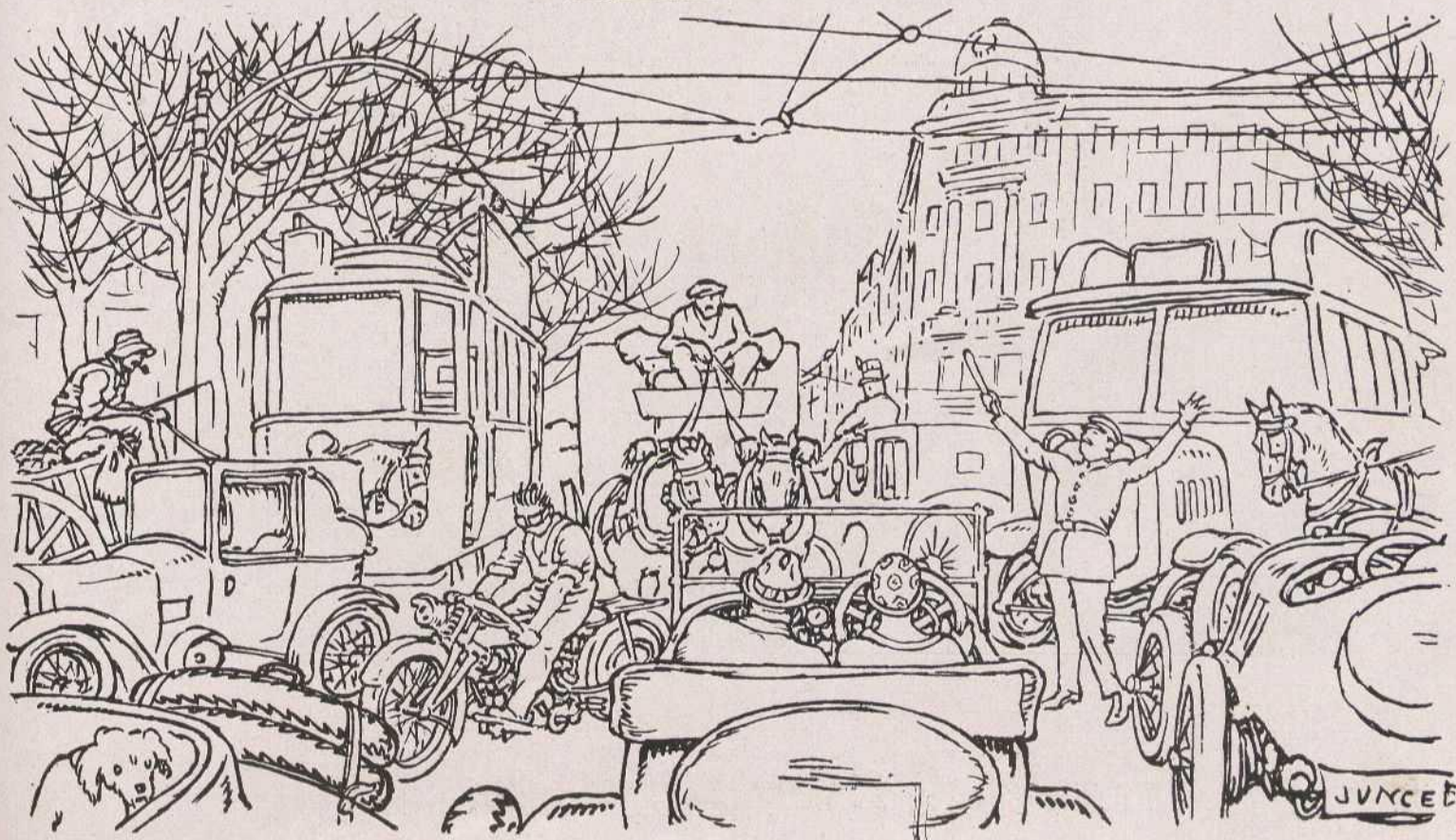
Ahir, per estrena, vaig dur al papà a la fàbrica. Ell anava una mica esverat i no callava: «¡Ves amb compte amb aquell carro!» «¡Mira que ens encastarem entre el fanal i el tramvia!» «Relenteix!!»

Va acabar per convèncer-se que tenia una filla que si no és una reina del volant, almenys és una bona conductora — ai, no; això de conductora es presta a males interpretacions — és una xofera. Xofera! Has sentit?

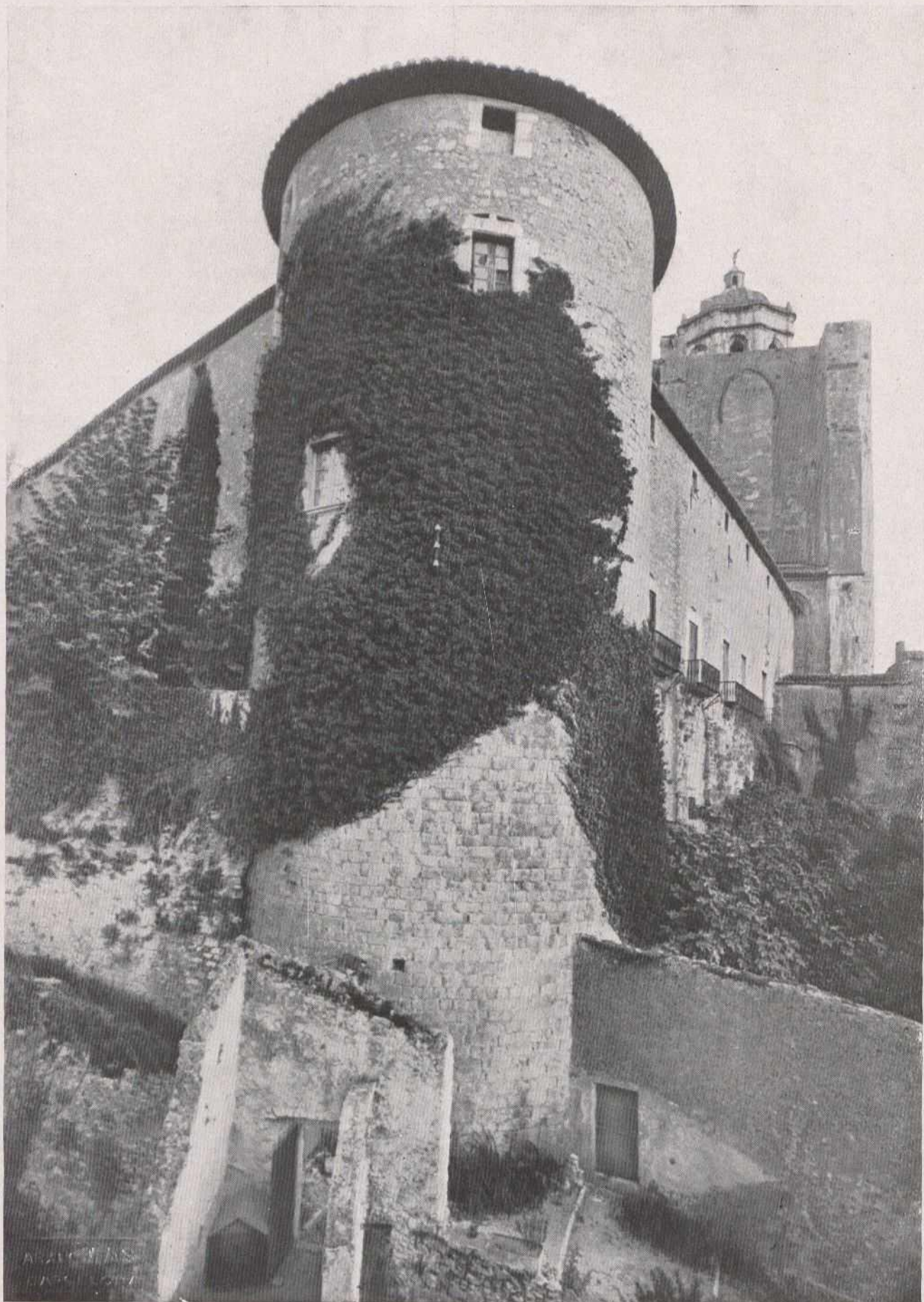
Tampoc sona bé. Els homes, per limitar-nos més, no es preocupen ni de cercar femenins bonics als noms substantius.

Adéu, nineta. Pensa que el cotxe és de dues places: tu i la teua

NURI.

Un patètic aspecte de la Catedral de Girona

La Torre Cornèlia

(Arxiu Mas)

mig embolcallada en el seu mantell d'aura

Girona a la Tardor

Les festes de Sant Narcís ens fan girar els ulls devers la vella ciutat de les vores de l'Onyar

PER AMÍLCAR

Els poetes l'han cantada. Girona, vestida amb la boira melangiosa de Totsants, apareix, en efecte, com un somni magnífic. Les pedres velles de Girona, els seus rius, la Vall de Sant Daniel, són, a la tardor, un dels més dolços espectacles que hom puguí imaginar. La Devesa daura les branques dels seus arbres centenaris i recull amorosa el desmai de les postes. L'àngel del cim de la Catedral, l'agulla truncada de Sant Feliu, l'eura arrapada a la pedra heròica de la Torre Gironella, es dibuixen indecisos, en el cel tendrissim de novembre. Sembla talment que la Girona medieval, austera, melangiosa, forta, esperi la tardor per renèixer, com l'au llegendària, de les seves cendres arqueològiques.

¿Us plaurà, lector, de passejar, imaginàriament, per la vella ciutat un d'aquests dies inefables de novembre?

LES CASES SOBRE EL RIU

Us sorprendrà, de bell antuvi, l'espectacle de les cases abocades al riu. Des del pont fruïreu la bigarrada visió: galeries de tots colors, blanques, blaves, ocre, vorejant el riu com un espadat. El sol llença contra els vidres els seus raigs triomfants o morents, i el riu passa amb la seva processó interminable. Les cases sobre el riu! És endebades que obrin llurs façanes en els carrers nobles i silenciosos. El veritable carrer de les cases sobre el riu, és el riu. Un carrer més silenciós encara, que no coneix petjada humana, un carrer que camina lent i segur cap al mar.

Una guia admirable de Girona (*) ens conta el passat humil i gloriós de les cases vora l'Onyar. «Lasses de l'esforç — diu — han sostingut sempre les feixugues pompositats de les architectures de la ciutat monumental, han vigilat constantment el seu somni i el seu viure, mantingueren en altre temps tot l'orgull de la vida gironina. El poble, els artistes, els nobles, els guerrers, vivien al seu esclat, ajudats per les manufactures dels calderers i les blanqueries, equipats amb els enginyers de l'argenteria i dels ballesters, confortats pel treball aromós dels molins de la ribera. Cases de mercaders de rasos, flocadures i catifes; estatges de comerciants de selles, arnesos i genets; cataus de fraires d'escudelles, brocals i morters; tallers i obradors de piques, rodells, buiracs, manilles i

segells d'or i argent». Visió d'un passat menestral. On són els somnis i les ambicions d'antany? Ara, les cases vora el riu veuen, impassibles, l'Onyar com se dessagna. I els núvols rojos de les postes tardorals posen al riu i a les cases una corona trista.

ELS TEMPLES

GIRONA sembla arreçerada sota un vol de campanes. Els temples drecen ben alts llurs campa-

de la reconquesta. Us sentireu de seguida envaïts per l'ambient propici de la meditació i la vostra vida interior hi bategarà vigorosament. La grandesa nua de les tres naus esforcades, les pilastres aixecant-se arremolinades a les columnes de la nau central, la decoració dels grans capitells d'una talla primitiva, la llum que ho acaricia tot confusament entrant poruga per les finestres obertes en el canó de la volta, embaumen l'ànima d'una aspra i sublim religiositat.

L'església de Sant Feliu és encara més vella. La terra que l'aguanta fou cementiri dels primers cristians. Els cossos de Sant Feliu i de Sant Narcís varen trobar aquí el martiri i la mort. La vella església de Sant Feliu, per fires, esdevé la veritable Seu gironina. Una gran gentada fervorosa s'hi arreplega i resa davant l'urna que conté, encara incorruptes, les despulles de Sant Narcís, patró de la ciutat. Aleshores, l'agulla escapçada que encimella l'església és ben bé una agulla catedralícia.

Però la Seu, damunt l'altíssima graonada, s'alça dominadora. De dalt de tot vereu la ciutat als vostres peus, i els rius com serpentegen i s'adormen. Veureu les arbredes pàl·lides, els pollancs despulats, el verd i el sèpia de les terres. A dins del temple, a la claror finíssima del migdia que es cola per les vidrieres antigues, us apareixeran els tresors de la catedral gòtica com la deixalla magnífica d'altres temps. La volta audaç, la més ampla i atrevida entre totes les de les esglésies gòtiques — segons conta la Guia i és proverbial — us dirà a quin punt arriben els miracles de la fe. La Catedral és la màxima fortalesa de Girona; el riu i la ciutat s'ajupen a les seves plantes. ¿I la Gironella, la Força Vella i Sobrepotes, forteses gloriòses, què s'han fet? La Catedral resta. I, com

diu el comentari molt espiritual de la Guia de què fem esment tantes vegades, «nosaltres pasarem i serem pols, i tu, Seu nobilíssima, iràs vessant per sempre, amorosament, el consol del teu recolliment als homes, encesa per les lluminàries multicolors de les teves vidrieres, perfumada per la fragància mística de l'encens cremat, i essent, com ara, un guaita patriarcal i un suau redós on l'ànima se sent més propera a Déu».

LA DEVESA

Heus ací la Devesa, les «arbredes altes i castíssimes», la Devesa «cenyida de fosca». Si a la primavera, meravella la ufanor i la verdor del seu

La façana de la Catedral amb les escales que li donen un sobirà prestigi

nars, i no paren de recordar-nos la brevetat de la vida. El cel de la tardor és el més sembrat de batallades. El bronze canta amb gravetat i serenitat. No coneix l'alegria passatgera.

I per si el bronze no fos prou, heus ací les pedres, els carreus de la Catedral, les agulles de Sant Feliu, la torre de Sant Pere de Galligans; tots diuen els mateixos mots eterns.

Sant Pere de Galligans, vora el rierol altre temps «fer», fou creat pels frares Benets en el segle ix. «Entreu en el seu interior — diu la Guia a què abans ens havem referit — i veureu desgarnar-se amb tota la seva intensitat l'admirable poema del naixement de la fe cristiana després

(*) «Terra de gestes i de beutat. Girona», per X. Monsalvatje i J. Pla. (Segona edició), 1918.

fullatge i l'aroma de violetes dels seus recs, ara, a la tardor, Por de la Devesa que es fon amb l'or de cada posta és un espectacle fantàstic que us transporta a altres mons. Un escriptor, perdut malauradament per Catalunya, veia Girona ordenada per una febre del Dant: «Les muralles, l'Infern. Les esglésies, el Purgatori. Les arbredes, l'Empiri». Empiri fet de llum i de geometria. Puríssim verger on resplendria Beatriu.

Devesa «cenyida de fosca», ha dit un poeta. Sembla talment, en aquests dies melangiosos de tardor, que tota la llum del dia que mor es reculli a la Devesa. La fosca la ceneix. Però la ceneixen també dos rius. Dos rius que donen als seus arbres vida esponerosa i un pic de malenconia, per quan vingui la tardor.

LA GIRONELLA

LA VALL DE SANT DANIEL

«La Gironella, enderrocada, morta gloriósament, és la joia més dramàtica de la nostra història», afirmen els senyors Monsalvatje i Pla en el seu llibre, veritable Guia espiritual de Girona. Les seves pedres caigudes tenen, en efecte, un mut dramatisme. L'eura abraça la desferra i l'embelleix. És la humil ofrena a l'heroisme, a la sang tants cops vessada en aquell indret. Diu que la història de la ciutat parla sovint i devotament de l'antiga torre on s'esdevingueren tants d'episodis de crueltat i de valor. Torre Gironella, «presó de reis, refugi de jueus perseguits, palau de bisbes-soldats, orgull d'una ciutadania generosa i batalladora». ¿I sabeu quin espectacle s'oferia, ben aprop, als braus menyspreadors de vides! Un dels paratges més delicats que hi pot haver al món:

El carrer de Pedret, a les vores del riu, té una malenconia pregonia en aquestes fires de tardor

El carrer de la Força

Un detall del riu Onyar des del pont de les Pescaderies. La Catedral i el campanar de Sant Feliu sobreixen del conjunt de les cases.

D'ACI I D'ALLÀ

la Vall de Sant Daniel. Enclotada, nodrida de les aigües fluvials, la Vall de Sant Daniel té meravelles de pessebre. Hi floreixen totes les flors, hi maduren les fruites. Fa goig de la torre Gironella estant, guaitar els conreus grocs, verds, terra-cuita. Enllà s'obira el Monestir, on les monges resen i d'on brolla un so dolçíssim de campanes.

ELS RIUS

Els rius són l'ànima de Girona. Són el secret de la seva melangia. Aneu, de bon matí, un matí fresc i boirós de tardor, per les vores del Ter. Veureu Pedret somnador i extàtic. Veureu, riu

amunt, dolços paratges. El riu passa de llarg, vers un destí que ignora. La melangia que estreny el cor de Girona és la boirina del Ter i de l'Onyar. Tot passa, tot canvia. Ho diuen, alhora, la Catedral i els rius.

Pujant a les Pedreres, la ciutat adusta, «adarga de granet i llum», com l'ha batejada un dels seus fills, us deixa veure la tendror dels seus voltants. És possible que, en cap altre lloc de Catalunya pogueu admirar un paisatge tan ben regit pel parcalià «esperit de finesa». Els pollancs tan ben escampats, els conreus d'un verd tan pàl·lid, i ça i lla, penyores de tardor, els claps daurats del brancam. No gens menys, el riu passa lliscant en mig de la beutat apacible. Va no sap a on, com

el jueu errívol, però camina sempre. Tot passa, tot passa, va dient. I camina. Les campanes de la Catedral van dient «tot passa», també. Però vetllen, quietes. Dirieu que la gent que s'enkorba sota les voltes i pels carrerons obscurs de Girona, sent el pes d'una indecisió, com si fossin igualment sensibles a la lliçó d'aventura del riu i a la veu feixuga de la Catedral.

La suprema il·lusió

PER A. BENNET

TRAD. R. NEGRE-BALET

IL·LUSTRACIONS D'EMILI FERRER

I

POTSER era degut a que em trobava en un estat d'excitació enutjosa el que jo no el reconegués fins que, havent travessat el gran *hall* de l'hotel, vingué a mi i em posà la mà a l'espatlla.

Havia arribat jo a París aquell mateix en-havent-dinat, i m'havia dirigit a aquell petit hotel bonic i adequat que tots nosaltres coneixem i el nom del qual donem en confiança a tots els nostres amics; però no hi havia cap cambra lliure en aquell hotel. ¡Ni en set altres hotels de rang que vaig visitar! Una mena d'arxiduc, que feia de porter del darrer d'aquells set i que el guardava contra possibles parroquians, es dignà informar-me que la temporada estava en el seu ple, mig Londres es-tant, com de costum, a París, i que els únics hotels cèntrics a on jo podia provar d'ésser rebut, eren aquelles monstruositats del Grand Hotel i de l'Hotel Terminus, a l'estació de St. Lazare. Vaig anar al darrer i em donaren la cambra 973, sota la teulada.

Jo em creia que les meves exasperacions serien finides. Però no! Un magnífic porter acabava cabalment de consentir que el meu bagatge fos dut allí des del cotxe, i començava a recollir-lo quan una dona abillada ferotgement, vella i lletja, seguida per una minyona, devallà intempestivament l'escalinata de l'hotel i cridà el porter per tal que li dugués els paquets que portava a la mà. I ell obeí! Al mateix instant, l'auto-

mòbil de la repulsiva criatura, gairebé tan gros com un vagó de tren, avançà i obligà al meu cotxer que fes via avall. Vaig haver d'esperar-me, humiliat i sense ajut; el taxímetre del cotxe carregant-me treballosament pènic darrera pènic, mentre que l'ofensiva senyora muntava al seu automòbil ajudada per la minyona, el porter i dos nois del carrer. No m'hauria molestat si ella hagués sigut jove i bonica. Si ella hagués sigut jove i bonica hauria tingut el dret d'ésser ruda i dominadora. Però no era ni l'una cosa ni l'altra. Hom realment podia concebre que hagués sigut jove; hom, però, no podia concebre que hagués estat bonica. I els seus ulls eren durs, durs!

Heus ací el meu estat d'excitació enutjosa.

—Hola! Com va això?— em va ésser gen-

tilment murmurat amb un perfecte col·loquial anglès barrejat amb un xic d'accent francès, mentre l'amical mà em tocava l'espatlla.

—Ai, caram!— vaig dir, trobant-me violentament empès d'una situació desagradable a una altra de plaent. —¡Vós sou Boissy Minor, ell mateix!

No l'havia vist de feia uns vint anys, però el vaig reconèixer en aquella blana i malencòlica cara de jueu, amb els bigotis i la barba sedosos, amb les faccions serioses d'un xicot de quinze anys que havia sigut company meu en una escola internacional (una enginyosa invenció per infligir l'exili damunt els patriotes) que tenia establiments a Hastings, Dresde i Versalles.

Aviat li vaig dir, no pas sense satisfacció, que essent un crític teatral i adscrit a un diari de Londres que havia decidit afalagar els seus llegidors donant-los crítiques especials de les produccions teatrals franceses contemporànies més importants, havia vingut jo a París per l'obra «Nòtre Dame de la Lune», que es representava al Vaudeville.

I mentre li explicava això se m'ocorregué per primera vegada:

—¿A propòsit, suposo que no sou pas parent d'Octavi Boissy?

Amb prou feines esperava que ho fos; però, després de tot, digueu el que volgueu, hi ha un cert plaer en sentir que un mateix ha estat a l'escola encara que no sigui més que amb un parent llunyà d'una tan gran celebritat europea com Octavi Boissy, l'home que

féu un milió i mig de francs amb la seva segona comèdia, que certament no era pas una bella obra. Totes les parets de París murmuraven el mateix.

— Sóc ell mateix — em digué en baix saxó, amb timidesa, innocentment orgullós del seu argot londinenc.

No vaig pas llençar un atronador No! Un atronador no! hauria sigut rude. Encara temo, ara, haver fallat en dissimular bé el meu astorament. Vaig haver de lluitar desesperadament contra la natural tendència humana de creure que cap xicot amb el qual un hom hagi estat a l'escola no pugui haver devingut una gran personalitat.

— És veritat! — vaig remarcar amb tanta calma com vaig poder, i vaig afegir-hi una sobirana mentida: — Bé, no em sorprèn! — I al mateix temps jo, amb la imaginació sentia dir al cap d'alguns dies a la redacció del meu diari: — Vaig trobar Octavi Boissy a París. Jo havia anat a l'escola amb ell, ja ho sabieu, oi?

— Probablement havieu oblidat el meu nom de pila — em digué.

— No, home; de cap manera. El vostre nom de pila era Minor. Mai no n'heu tingut altre. — Va somriure amablement. — Però, ¿què diable esteu fent aquí?

Octavi Boissy era un home sumament ric. Àdhuc en tenia el posat. Era un d'aquests homes mimats per l'èxit i per una civilització d'un luxe absurd. I semblava com si es trobés fora de lloc en el vast i banal *foyer* de l'Hotel Terminus en mig de la bellugadissa, del bullir de la multitud completament ordinària de burgesos, de turistes i de morts de gana. Ell hauria hagut d'estar, si més no, en una fina cambra amoblada en l'Hotel Meurice o al Bristol.

— El cas és que sóc neurastènic — digué tot simplement, com si hagués dit: El cas és que tinc una cama de fusta.

— O! — vaig dir rient, decidit a tractar-lo com a Boissy Minor i no com a Octavi Boissy.

— Tinc un horror mòrbid de passejar en ple aire. I, altrament, no puc romandre en un espai tancat que sigui reduït, especialment quan es mou. Això és extremament inconvenient. *Mais que veux-tu?... Suis comme ça!*

— *Je te plains* — vaig

dir-li, com per tornar-li el seu familiar «tu», immediatament.

— Em va ésser rigurosament ordenat que anés i romangués al camp — va anar dient, amb la mateixa seriosa simplicitat — i per això vaig quedar que em posessin un vagó especial al tren, a fi de tenir la més gran quantitat possible d'aire pur, i vaig aventurar-me a anar de casa a l'estació amb auto. Em creia que podria fer-ho. Però no hi vaig reeixir! Vaig sofrir una crisi

terrible en arribar a l'estació i vaig haver de seure en un carretó de bagatges durant quatre hores. ¡No vaig poder persuadir-me jo mateix d'anar fins al vagó especial, ni que hagués hagut en ell una fortuna! No podia tornar a casa en auto! No podia anar-hi a peu! Així, vaig ficar-me a aquest hotel. Hi sóc des de llavors.

— Però quan va ésser això?

— Ara fa tres mesos. Els metges em diuen que d'aquí sis setmanes m'hauré refet prou per sortir-ne. És una malaltia amoinadora. *Mais que veux-tu?* Tinc les meves coses a l'hotel i els meus propis criats. Em passejo fora de la cambra, per aquí el ball perquè és tan gran. La gent de l'hotel fa el millor que pot, però naturalment... — Aixecà les mans enlaire. El seu somriure gentil i resignat era alhora còmic i tràgic per a mi.

— ¿Però, és que voleu dir que no podeu sortir d'aquesta porta i anar a casa vostra? — vaig dir-li esbalaït.

— No m'atreveixo — digué tancant aquell caire de la conversa. — Veniu a les meves habitacions, voleu? que pendreu un xic de te.

II

Una mica més tard el seu propi cambrer ens serví el te en un espaiós saló del sisè o setè pis, per arribar al qual haguérem de pujar mil i un graons; era impossible per a Octavi Boissy utilitzar l'ascensor, segur com ell estava de que moriria dins de l'ascensor mateix si es permetia aquesta llibertat. El saló estava decorat amb pintures modernes, tan ricament que mai no ho havia vist tant en cap hotel abans.

— ¿Però, com us ho haveu enginyat per dirigir els assaigs de la nova obra? — li vaig demanar.

— O... — digué languidament. — Mai no presencio els assaigs de les meves obres. Mademoiselle Lemonnier s'en cuida de tot.

— És la que juga el paper principal en aquesta obra, ¿no és cert? Almenys així ho diuen els cartells.

— Sempre juga els papers principals en les meves obres — digué.

— ¿Una artista de

primera classe, no és veritat? Mai no l'he vista treballar.

— Ni jo tampoc — digué Octavi Boissy. I com que jo ara mostrava amb franquesa el meu astorament, afegí ell: — Sabeu-ho; no m'interessa gens el teatre. No solament no he presenciat mai un assaig sinó que, altrament, no he anat mai a veure la representació de cap de les meves obres. ¿No us enrecordeu que l'enginyeria era de totes les coses la que més m'atreia? Tinc un establiment de maquinària admirable en els baixos de la meua casa, a l'*Avenue du Bois*. Em plauria molt mostrar-vos-el, però com podeu suposar em trobo tant impossibilitat d'arribar-m'hi com si es tractés d'anar a Timbuctoo. La meua malaltia és la malaltia més desesperadora de totes les malalties.

— Bé, Boissy Minor — vaig observar-li; — suposo se us haurà ocorregut que el vostre cas sembla talment com si fos calculat per excitar l'admiració en el pit ingenu d'un anglès brutal.

Ell somrigué i jo vaig tenir la satisfacció d'haver tingut el coratge de reduir-lo definitivament al reng de Boissy Minor.

— I no solament en el pit d'un anglès. ¿*Maisque veux-tu?* Hom ha de viure.

— Però jo creuria que assolirieu una vida tranquilla dedicant-vos a l'enginyeria. A Anglaterra els experts en maquinària són prínceps.

— Ja, ja.

— I l'enginyeria podria haver-vos curat la neurastènia, si us haguéssiu dedicat a ella de ple.

— Segurament — digué, assentint-li quietament.

— ¿Llavors, per què el teatre, veient que el teatre no us interessa?

— A fi de viure — replicà. — I quan dic viure, vull dir *viure*. No és pas una qüestió de diners, sinó de *vida*.

— Però si no aneu mai al teatre...

— Jo escric solament per a Blanche Lemonnier — digué. Jo, cada cop, em sentia més desconcertat. Ell, adonant-se'n, continuà amb to d'intimitat: — ¿Segurament coneixeu la meua admiració per Blanche Lemonnier?

Vaig moure el cap.

— No he sentit parlar mai d'ella, llevat de en relació amb les vostres obres — vaig dir-li.

— Solament és coneguda en aquesta relació — contestà. — Quan la vaig trobar, fa una dotzena d'anys, feia una *tournee* per províncies, jugant papers secundaris en companyies de tercera classe. Li vaig preguntar quina era la seva ambició més gran i ella respongué que no era altra que arribar a ésser aplaudida com una estrella en els escenaris de París. Li vaig dir que satisfaria la seva ambició, que esperava que quan jo ho hagués fet, ella al seu entorn també satisfaria la meua més gran ambició. Així va ésser com jo vaig començar a escriure. Aquesta era la única raó. I aquesta és la única raó per la qual continuo escrivint encara. Si ella hagués cobejat ésser una

figura en Societat, jo m'hauria endinsat més en el camp de la política.

— Estic ansiós de veure-la, aquesta senyora — diguí. — Sembla com que no tingui prou paciència per esperar fins al vespre per a veure-la.

— Probablement arribarà d'aquí uns quants minuts — digué.

— Però, com ho féreu? — vaig preguntar-li.

— Quin fou el vostre pla de campanya?

— Després del succés de la meua primera obra, vaig escriure la segona especialment per a ella, i la vaig imposar a l'administració de l'empresa. Vaig posar-li aquesta condició. L'administrador refunfunyava, però jo estava en molt bona situació per a insistir. I, vaig insistir.

— Sembla una cosa senzilla — vaig dir-li, bo i somrient, com per força.

— Si sou crític teatral — digué — ja suposareu que al principi no fou tan senzill com sembla. Naturalment que és prou senzill ara. Blanche Lemonnier, en l'actualitat, està completament identificada amb les meves obres. És tan coneguda com pugui ser-ho l'actriu més coneguda de París. Ella té la glòria que desitjava. — Somrigué curiosament. — La seva ambició està ja satisfeta... i la meua també. — Llavors callà.

— Bé — diguí; — mai no havia sentit tant d'interès per una representació com per aquesta. I haig de creure que Mademoiselle Lemonnier estarà magnífica.

— No ho espereu massa — contestà amb calma. — El treball de Blanche Lemonnier no és pas admirat per tothom. I jo no puc pas garantir el seu treball perquè mai l'he vista quan treballa.

— És ben extraordinari això!

— No gaire! No he gosat mai anar-la a veure

a l'escenari. Em repugna la idea del seu treball davant del públic. Però és el seu desig. I, després de tot, no és pas l'actriu ço que m'interessa a mi. És la dona. És la dona sola la que fa la meua vida digna d'ésser viscuda. Mentre ella visqui i em sigui amable, la meua neurastènia és una cosa sense importància i ni em preocupo de l'enginyeria.

Va provar de riure per amorosir la seriositat del seu to, però no en recíxi. Fins ara m'havia divertit la seva situació i el fatalisme amb el qual s'hi resignava. Però ara em sentia trasbalsat.

— Us estic parlant ben lliurement, amb tota franquesa — digué.

— Estimat company — vaig esclatar, — deixeume veure el seu retrat.

Va moure el cap.

— Dissortadament el seu retrat és per tot París. A ella li agrada això. Però jo prefereixo no tenir-ne cap. El meu sentiment és...

En aquell moment el cambrer obrí la porta i sentírem vives veus en el corredor.

— Ella ve — digué Octavi Boissy, amb un to súbitament dramàtic. S'aixecà; jo també. La seva expressió havia canviat profundament. Va controlar els seus gestos i la seva actitud, però

no va poder controlar el seu esguard. I quan jo vaig veure aquell mirar, vaig comprendre el que Octavi Boissy havia volgut dir amb el mot *viure*. Vaig comprendre que per ell ni la fama, ni l'art, ni la riquesa tenien cap valor en la seva vida. La seva vida consistia en una cosa solament.

— I bé, Blanche — va murmurar amorosament.

Blanche Lemonnier envai el saló amb arrogància. Era l'odiosa criatura el depart de la qual en el seu automòbil m'havia trasbalsat tant quan la meua arribada.

XIV Exposició Internacional de Venècia

LES AMIGUES

PINTURA D'OPPI UBALDO,
QUE REPRESENTA UN DELS
ESFORÇOS MÉS REMARCA-
BLES DE LA DARRERA
EXPOSICIO DE VENÈCIA.

L'Exposició biennal de Venècia

XIV Internacional d'Art

PER MIQUEL CAPDEVILA

VENÈCIA tenia una tradició d'Art i de Bellesa que hom no es cansa de sentir, admirar i estimar recorrent sos canals i carrers i visitant sos museus, palaus i esglésies.

Quan per capgirament de tantes coses que determinaren la revolució francesa i les guerres de Napoleó i, més encara, per l'esgotament inevitable de tota cosa que determina la fatalitat, la República de Venècia caigué en súbita devallada fins a esdevenir una trista província d'Àustria, la ciutat només servia un culte: el de l'Art.

Un art esmorteït, de pàl·lida coloració i escassa empena, però que seguia la trajectòria que va dels primitius de Murano, als frívols i meticulosos dissetcentistes.

Així, l'any passat Venècia pogué organitzar una magnífica Exposició del retrat venecià al segle XIX, que fou una revelació. La casualitat volgué que la poguéssim contemplar en una massa ràpida visita al sumptuós Palau Pessaro que l'estatjava, i encara recordem amb gust els retrats fets pels artistes venecians durant les dècades interminables en que llur ciutat es moria i es buidava de tot el que havia fet d'ella l'estupenda eclosió imperialista que més ha durat en la història d'Europa.

Més tard, quan Venècia es sentí segura dins la Itàlia, trobant un recer per viure tranquil·la una vida ja morta per a tot el que l'havia fet viure; quan trobà el preu de la subsistència en sa transformació en hostal del món i delícia dels homes, organitza, cada dos anys, ses Exposicions Internacionals d'Art, que han esdevingut les més importants i les més ben conduïdes, després de les de París.

Enguany escau la XIV, que hem tingut el goig de recórrer, encara que no amb la detenció que mereixien la qualitat i la quantitat de les obres exposades, als diversos pavellons que s'amaguen a les frondositats dels jardins de l'extrem de la ciutat, camí del Lido.

És clar que la concurrència italiana és la més nombrosa i es ben necessita el gran pavelló central, però també és molt superior a les altres per la qualitat de les obres reunides.

L'art italià modern, com quasi tots els altres, durant el segle XIX s'havia convertit en un satèl·lit de l'art francès, seguint-ne les evolucions més o menys de lluny i amb més o menys fidelitat.

Ara hom nota una reacció en sentit que podríem anomenar italianíssim, i els grans pintors de la generació actual cerquen restar italians i trobar una faísó de manifestar-se en l'estudi de les velles i insuperables escoles autòctones.

La revelació i l'èxit de la nombrosa aportació italiana han estat les vint-i-cinc obres d'Ubaldo Oppi, reunides en sala especial. Pot dir-se d'aquest artista que és el més alt exponent de

l'esforç fet per l'Itàlia en la post-guerra per a reconstituir-se espiritualment i alliberar-se de tota influència estranya.

Nat a Bolonya en 1889, estudià a Viena i viatjà per Alemanya, Bohèmia, Hongria, Rússia, Romania, i visqué a París l'any 1911, a les aca-balles del post impressionisme. Tornat a Itàlia amb desig de fer art italià, féu la guerra com oficial d'alpins, essent ferit tres vegades.

Segons paraules seves, la guerra li donà «una millor salut espiritual, un més segur optimisme, un amor infinit (almenys voldria que fos infinit) vers la naturalesa i els homes».

Acabada la guerra tornà al treball amb esperit italianitzat. Prengué la figura humana com a objectiu i les velles escoles italianes com a disciplina. Donant una figuració nova basada en un dibuix i una composició també nous.

Aquesta novetat és relativa, car l'obra de l'Oppi està fortament influenciada per les escoles de l'Umbria i la Toscana, especialment segons alguns, les obres de Baldovineti i Piero de la Francesca, i fins pel Mantegna.

Les formes tradicionals d'aquestes escoles, en mans de l'Oppi, ofereixen unes estupendes figures, d'un nou classicisme molt modern i molt primitiu. Son quadro «Les dues amigues» ha estat el clou de l'Exposició. En sortir al vestibul general per a comprar-ne la fotografia i demanar-la a les noies venedores, amb el nom oficial de «Le amiche», de la sala 38, no vacil·laren pas gens a trobar-la, tot responent: «Ah, sí, la bruna e la bionda». Hom veu que el quadro ja era tan popular, que tenia un motiu.

Quasi totes les altres obres de l'Oppi són excel·lents, especialment el «Despertar de Diana», el retrat de la seva esposa, i tots els que tenen la figura femenina per objectiu.

Al costat de l'Oppi, triomfa, en l'Exposició, Joan Romagnoli, descendent directe dels Tiepolo, Piazzera i altres deliciosos setcentistes venecians. La seva composició «Sosta» ha merescut molts d'elogis, per la impressió luxuriant que deixa la plàstica del quadro.

Benvingut Disertori, qui presenta son gravat magnífic i original «La renaixença de Venus», amb l'afalagadora circumstància de que el quadro ha tingut set aspirants a la compra. N. Eekman, qui presenta son turmentador quadro «Els precursors»; Armand Spadini, qui resta fidel a l'impressionisme i està fortament influenciat per Goya; Feliu Casorati, artista excel·lent que rarament pinta a l'oli, reix completament en sa pintura a la tempera; així com Marussiny, Carpi, Lieu, Michelotti, Cièrci Cadorin, Milesi, Sala, Trolli Weis, Galli, Minerbi, etc.

L'escultura italiana triomfa amb obres com «La Dona que corre», d'Hamlet Cataldi, la qual ofereix una sensació rara de moviment i d'har-

monia; «La noia i la flor», de Edwin Griener, bibelot finíssim. Com a nota curiosa cal recordar el nu de dona de Segismon Kisfaludi, el qual és evidentment una imitació del nostre Clarà.

De les seccions no italianes, la més notable és la francesa, car apart de la nombrosa tramesa d'obres novelles, se n'hi han dut algunes que ja fa temps que són conegudes.

En aquesta secció s'hi han format les sales especials següents: una de les obres de Carles Cottet, amb 36 obres; i una altra de Forain, amb 20, i una petita reunió de 12 dibuixos de Degas.

Altres seccions importants són la belga, molt nombrosa i completa; la hongaresa, que és una revelació de força i brillantesa.

Les seccions anglesa, alemanya, holandesa, són reunides amb molt d'amor, però no sobresurten gaire.

De la secció espanyola més val no parlar-ne. Ja que hom concorre a Exposicions Internacionals com aquesta, i el Pavelló ha d'ésser visitat i comparat amb els d'altres països de tradició pictòrica més feble que la de les terres espanyoles, valdria la pena de que no deixessin de concorre-hi els grans artistes que podrien fer-nos quedar bé i que els que accepten el concorre-hi hi trametessin obres millors que les que hi hem vist.

Hi abunden les patums, i els que no en són sembla que han triat el pitjoret de llurs tallers.

És clar que els Llorens, els Zubiaurre, Maestu i altres són agradables de contemplar, però no aconsegueixen donar relleu a l'Exposició.

Els catalans tampoc fan un paper superior. Bones obres d'En Clarà, Meifren, Mir, Rusiñol, Raurich, etc., però no aquelles obres que hem admirat tantes vegades i que aconseguirien deixar a Catalunya en son lloc.

Com presidint la secció d'Espanya, hi ha el gran quadro de Chicharro «La temptació de Buda», però el públic internacional que freqüenta l'Exposició no ha secundat l'entusiasta acollida que el quadro obtingué a Madrid quan fou exposat per primera vegada.

Com a nota excèntrica i interessant hi ha la secció de la Rússia soviètica, les obres de la qual són totes fetes durant l'últim decenni, segons adverteix el Catàleg oficial.

Alguns artistes, com Boris Kustodieff, presenten obres excel·lents, però, en general, els quadros semblen fets per blanquejadors.

Sembla que la fantasia — qualitat ben individual — no té per ara el terror gaire ben abonat a la Rússia soviètica, i per altre cantó, les traves de l'academisme al revés que allí es posa en totes les manifestacions de la vida, obliga a fer obra de turculència i llampegueig.

LA DONA QUE CORRE
escultura d'Amleto Cataldi

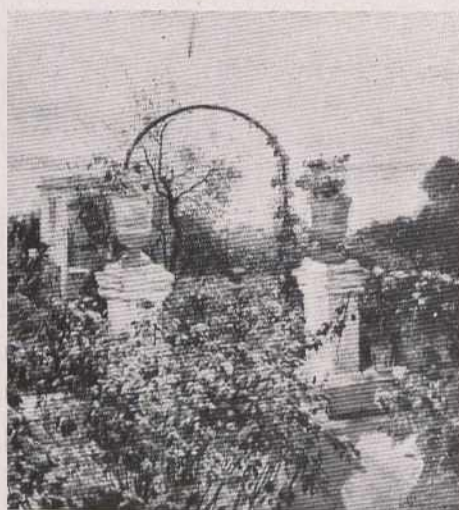
ELS PRECURSORS
curiosa composició de N. Eekman

LA CASA RETROBADA
del cèlebre artista francès Jean Louis Forain

COP DE VENT
pel japonès Orié Kuribara

DE LA MEVA CASA
Mallorca, del pintor català Elisett Meifren

SOSTA
de Giovanni Romagnoli

ESTANCES

PER CARLES RIBA

*Feliç qui ha viscut dessota un cel estrany
i la seva pau no es mudava;
i qui d'uns ulls d'amor sotjant la gorga brava
no hi ha vist terrejar l'engany.*

*I qui els seus dies l'un per la vàlua de l'altre
estima, com les parts iguals
d'un tresor mesurat; i qui no va a l'encalç
del record que fuig per un altre.*

*Feliç és qui no mira enrera, on el passat,
insaciable que és, ens lleva
fins l'esperança, sacra penyora de la treva
que la Mort havia atorgat.*

*Qui tampoc endavant el seu desig no mena:
que deixa els remis, i ajagut
dins la frèvola barca, de cara als núvols, mut,
s'abandona a una aigua serena.*

La ciència de l'amistat femenina

PER ROMILDA MAYER

UNA persona que no puc anomenar i que fins pot ésser de sexe indeterminat... pel lector, se'm confiava l'altra dia d'aquesta manera.

—Decididament, caldrà que d'una vegada curi de la meva tranquil·litat, tan sovint amenaçada...

—Què dius ara? ¿Encara no havies curat de la teva tranquil·litat? ¿No vas a estiuar a les millors platges quan tens calor, i ara, que la fresca es desperta, no tornes, per ventura, a ciutat a flirar i a córrer *soirées* i teatres tebionets i confortables?

—Ai, noia: també ets ben pesada amb la teva mania de mundanitat, *chic* i ostentació. Però què t'has cregut? Que només el fred o la calor poden ésser motius de perill per a la meva tranquil·litat.

—És clar, dona; i no veig altra amenaça que la calor a l'estiu i el fred a l'hivern; altra tranquil·litat que els salons a l'hivern i la platja a l'estiu!...

—Saps que n'hi ha un tip de tu? Encara com no em recomanes a manera de gran reclam que visiti els grans magatzems de M., el restaurant X., i altres meravelles.

—I, per què no? T'asseguro que això et destruiria tota mena de malenconia i de temor... Però, ja veig que hi fas una cara llarga com la Quaresma: deixem-nos de bromes. Digueu, què et passa?

—Ai filla, enhorabona! — Però abans de tot m'has d'assegurar que no ho diràs a ningú abans d'una setmana...

—Està bé. Vols que t'ho juri?

—No cal; tampoc te creuria. Vaja, doncs, escolta...

Així fou com rebí la confidència d'aquesta persona que no tinc el dret d'anomenar, tan sincerament amiga que mai vacilla en deixar-me llucar el fons de la seva ànima.

Jo mantinc però — no ho dubteu — la meva promesa: per res del món me deixaré escapar això que acabo d'oír. He donat la meva paraula, encara que no ho hagi fet amb aquelles fórmules que semblen el lleny de salvació dels enamorats massa crèduls (juro per això i allò, eternament que...); i si bé és cert que un prurit ardent — ardentíssim — d'indiscreció serpeja per la ploma, sabré abstenir-me com un cos gran.

Només us diré — i això m'és permès en tan que és reflexió personalíssima — que aquesta persona ha d'estar forçosament descontenta de la meva discreció...

Maí podreu, però, imaginar-vos el perquè. Nosaltres, les dones, fem algunes i fins moltes coses sense que en compreguem ben bé el motiu... ingènuament, instintivament. — I després si algú ens aclareix aquest mòbil ens quedem totes meravellades.

Però n'hi han que sí que el comprenen, que fan les coses a gratient, estudiant-les abans minuciosament, que troben després el subjecte que les hi convé; i d'aquell mòbil saben fer-se'n una arma, un esqué que atregui els peixos...

No voldria pas maliciar no obstant. Fingiré la major ingenuïtat. Li he promès de no parlar abans d'una setmana (no serà massa tard?...) i no parlaré.

Ja fa dos dies que rosego (millor dit, que tinc a la punta de la llengua) el «nostre» secret. Encara manquen cinc dies... quin suplici!... La meva paraula, però, serà com un encuny.

Han passat dos jorns i cinc hores i mitja quan vet ací que rebo una carteta d'aquesta senyora (ai las... que ara m'adono que he denunciat el sexe i l'estat d'aquesta persona. ¡Bè, vaja: no hi farà res!). I com se desfa desesperadament contra la meva infidelitat d'amiga, contra la meva palesa traïció i la meva malvolença, i els dimonis i diables...

Però de què m'acusa? De què se les heu? Aquesta dona em fa quedar blava. Segurament s'imagina que he xerrat. Veieu, sinó, el que m'escríu la desesperada:

«Ja no ets digna de la sagrada apel·lació d'amiga amb la qual fins ara t'he anomenat. Aquesta apel·lació te la reprenc» (així, sense més ni més). «Mai hauria pogut imaginar que poguessis respondre a la meva lleialtat, a la meva amistat i a la meva confiança de manera tan indigna».

«No creguis per això que et servi cap rancúnia» (no et crec pas!). «Sóc tan més lleial que tu i tan superior que si el destí es travessa entre abdues el millor dia» (el millor...) «olvidaria de bon grat el dolor i enuig que m'has produït per a declarar-me de nou la teva amiga i sacrificar-me per tu...»

Heu sentit? Ho haveu comprès? El que és jo ho he entès tan poc que li he hagut de respondre així:

«Fes-te càrrec que aquell destí que em parles s'ha travessat altra cop entre nosaltres dues, i declara't novament, tal com me promets, la meva amiga. Sacrifica't tan com calgui per a venir, enc que sigui per un moment, i digue'm quina és aquesta deslleialtat de la qual m'acuses...»

No us sembla estrany i fins nou tot això?

Per més bona voluntat que hi posi no arribo a comprendre — creïue-ho — la intenció estratègica de la meva amiga.

Veiam; reflexionem-hi un xic.

I comencem per la conclusió, que vol dir somriure-hi i anar amb compte, tal com fan els grans homes — és dir els que només en tenen el posat — quan no saben quina tecla tocar.

Però vet ací que tot d'una, quan acabava de fumar el primer cigarret, talment com un bòlit que caigués en la meva saleta, apareix amb tots els estigmes de la dona furiosa, de la dona burlada, la meva amiga. Semblava que vingués a fer-me un esbronc de gelosia.

— I doncs? — li dic tot alçant-me.

— I doncs? — respon ella tot fent una cantarella.

— ¿Què vol dir, què significa, què és el que la teva epístola pretén insinuar?

— Bé!... ¿De manera que encara goses preguntar-m'ho?

— És clar; no puc pas imaginar el què alludeixes en prodigar-me tants d'adjectius implícits i explícits... Et juro que el teu secret encara no ha travessat ni tan sols les meves dents...

— (I amb el desvergoyiment que m'ho diu!) — ??? ? ! ! ! !

— Però, gran poca-pena, ¿què no ho veus que d'això en depèn la meva tranquil·litat, el meu honor... tot?

— Com? com?...

— Si senyora... Perquè ho sàpiga; li repeteixo que és una deslleial, una pèrfida i una gran traïdora...

— Però, per Déu; si de tot el que m'has confiat no n'he resat un mot a ningú...

Exasperada de no aconseguir fer-se comprendre, la meva senyora amiga està que pica de peus, la seva ombrella repica nerviosament l'empostissat i hom diria que va a arrencar-se els cabells.

— Calma't, dona, calmat't. Et torno a jurar de la manera més solemne que no he xerrat res a ningú, entens? a ningú...

— Però, justament, dona... justament. Reina Santíssima i que n'ets de bleda... ¿O bé és que fas el ximple per a fer-me ferir? ¿Em vols perdre, em vols matar?...

— Evidentment, dec ésser molt tanoca, perquè com més va menys te puc entendre. ¿Potser havia de xerrar, potser devia esbombar el teu inefable secret d'una setmana als quatre punts cardinals?

— Llúuuuicia! Ara arribes a caure del ruc! És clar, santa cristiana, és clar que havies de parlar. La teva obligació era la de dir secretament, a l'orella de tothom, el meu secret i perquè, no sé si ho entendràs, el meu propòsit era aquest, el de que tothom se n'enterés.

— Ah!

— ...perquè els secrets es confien a les millors amigues precisament per això, per la divulgació ràpida. De manera que jo confiava cegament que com a bona amiga meva no hauries vacil·lat gens a fer-me aquest servei, el qual no pots pas imaginar-te quant m'havia de complaure...

— Oh!

— ...i en lloc de bellugar-te per a que aquell mateix dia tota la ciutat ho sapigués, has romàs estultament amb els braços creuats sense dir ase ni bèstia; no saps pas el mal que m'has fet...

— Però...

— Vaja, noia, sembles la Mare-de-déu de l'Empenta. Anem, però; no en parlem més del que ha passat. Anem al gra. Et prego amb tota l'ànima que ho xerris tot a tothom. Entesos?

— Entesos; vols dir ara que dec callar més que mai.

— No, dona, nooo! Aquesta vegada m'has d'entendre al peu de la lletra; has de parlar.

— Així haig de traïr el teu secret...

— Això mateix, ni més ni menys! D'això hom en diu la perla de l'amistat.

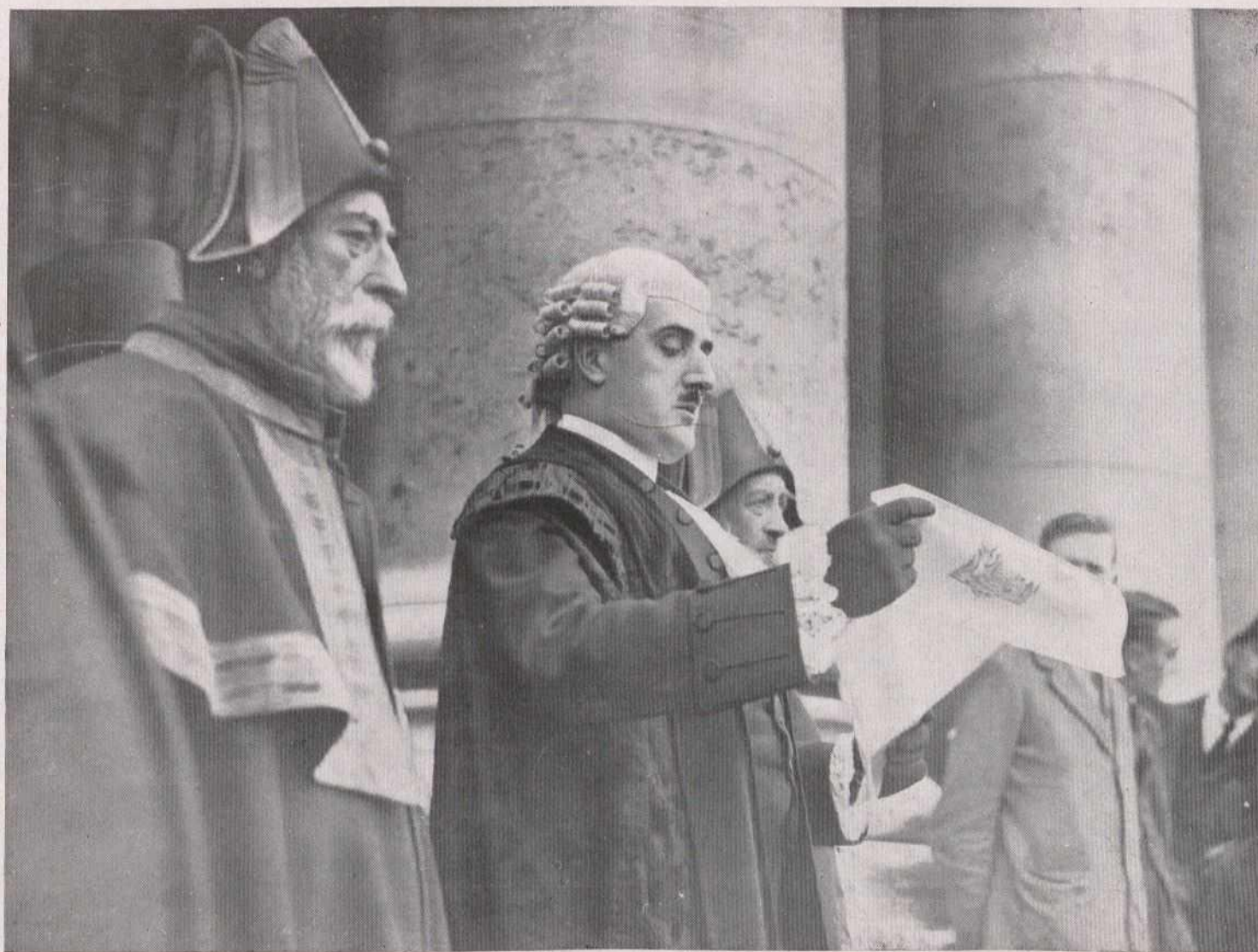

LA DISSOLUCIÓ DEL PARLAMENT BRITÀNIC

El Primer Ministre britànic, Ramsay Mac Donald, escortat per un fort destacament de policia, s'en camina a la Cambra dels Comuns per fer una exposició del resultat de l'entrevista amb el Rei, després de la derrota del govern en la votació ocorreguda amb motiu de l'afer Campbell. És sabut que el Rei atorgà al líder laborista el decret de dissolució del Parlament.

PROCLAMACIÓ DE LA DISSOLUCIÓ DEL PARLAMENT

El tradicionalisme anglès subsisteix a desgrat del temps i dels governs laboristes. La cerimònia de proclamar dissolt el Parlament ha tingut lloc des de les escales del Royal Ex-change, com en temps antic. Un oficial de la ciutat, amb perruca i toga, ha llegit el Decret, assistit per altres dos oficials pintorescament arreats.

A Itàlia

La Festa Nacional a Milà

Els «carabinieri» desfílant per davant del monument a Víctor Manuel, al cap del seguici que passà per les principals vies de la ciutat amb motiu de la festa nacional italiana.

(Clixés Sanchez-Català)

A Rússia

Un procés sensacional a Moscou

Rússia ha tingut en tot temps un bé-de-Déu de processos sensacionals, cap però ha superat el que acaba de descabdellar-s'hi. L'agost passat,

un dels tipus més assenyalats de l'antic revolucionari rus, Boris Sawinkow, entrà al seu país i es lliurà voluntàriament a les autoritats sovièti-

ques. Pocs dies després començà el procés contra ell i, tenint en compte la seva obstinada lluita contra els bolxevics, va ésser condemnat a mort. Aquesta pena li fou commutada després per la de deu anys de presó.

Qui és Sawinkow? Bé caldrà dir-ho a fi d'evitar que aquesta nota resti sense sentit. Sawinkow fou l'inspirador de tots els grups revolucionaris i terroristes de la Rússia tsarista. L'inspirador de tots els atemptats que si cometeren contra els Emperadors i contra d'altres personatges conspicus durant els darrers deu anys. Després va ésser ministre de la guerra amb Kerenski. Un cop caigut el govern de Kerenski, esdevingué enemic actiu i infatigable del règim bolxevista.

De més a més, Sawinkow, com molts dels revolucionaris russos, és un escriptor remarcable.

Sens dubte, el seu gest de tornar a Rússia per presentar-se voluntàriament a les autoritats soviètiques li ha permès de salvar la pell.

Aquests tres homes vestits amb un uniforme horrid que seuen darrera la taula, són el Tribunal.

Boris Sawinkow, en el banc dels acusats, té una certa semblança amb D'Annunzio.

Les vacances del senyor Mollet

PER CHALES QUINEL

TRAD. DE LL. A.

IL·LUSTRACIONS DE CASTANYS

FEIA onze mesos que el senyor Francesc Mollet, sots-cap d'oficina al ministeri dels profits i de les pèrdues, agregat a la direcció dels afers en suspens, pensava en el període beneït de les vacances.

Tot l'any, davant dels seus amics i coneguts, havia manifestat amb gestos lassos i descoratjats, la immensa fatiga cerebral qui provenia d'una feina incessant.

— Ja reposaràs al mes d'agost! — deia la senyora Mollet, dona forta, de colors pujades i dotada d'una verbola tonant.

— Prou em cal, prou em cal! — murmurava En Mollet amb una veu apagada. — Aquesta vida d'excés de treball obra sobre el meu cor, sobre el meu fetge, sobre els meus nervis, i sobre tot el meu organisme en general; i si això havia de continuar, crec que els meus pròxims parents no trigarien pas gaire a plantar un saule sobre la meua tomba, al cementiri.

No va restar descontent d'aquesta frase, utilitzada ja per un gran poeta del segle XIX, i que demostrava amb quant de zel el senyor Mollet sacrificava la seva salut i la seva existència en benefici dels interessos de l'Estat.

L'hora del comiat anual va sonar en el quadrant del ministeri.

A la fi el senyor Mollet anava a poder reposar.

Després d'haver davallat els baguls del graner, procedit a colgar-li un abundós material de vestimenta, i corregut, a l'hora matinal, pels carrers deserts, a la recerca problemàtica d'un taxi; el senyor Mollet, dins un tren sobrecarregat, passà un dia i una nit en un corredor atapeït de viatgers, de bagatges i de gossos esquerps.

En el país escollit per al repòs necessari, allà on la muntanya i el llac feien *pendant*, els hotels curulls els obrien amb prou feines un forat inhospitalari. De porta en porta, seguit de la senyora Mollet, qui gemegava, i del gos, qui grinyolava, els braços desfets per les feixugues maletes, va conèixer tots els enuigs del vagabund camperol.

En fi, a preu d'or, va obtenir un humil reduït, l'horitzó del qual, per la finestreta de la teulada, es limitava a un mur elevat.

El moblatge era sumari; en canvi, l'alimentació no va deixar, ni un sol dia, d'ésser detestable. El senyor Mollet va fer coneixença amb els congressos batejats lluç, les vedelles «marengo» que dataven del dia de la batalla, i els postres ensucrats als

quals els ous en conserva donaven una petita sabor arcaica.

Per a la guarició d'un estómac delicat fou una meravella. En aquesta cura de repòs i de calma, va suportar durant quatre setmanes, i això nit i dia, el caràcter irascible de la senyora Mollet, qui, mercès a l'aire viciat de la cambra i la mala alimentació, havia pres encara més forces.

— ¡Tu fas més bona cara, des de que reposes, senyor Mollet!...

I, tanmateix, el senyor Mollet groguejava com un codony.

Però nous gaudis l'esperaven. Li calgué, per acompanyar la seva dona, qui seguia un tractament per amagrir-se, escalar les cimes escarpades de les roques infranquejables; va tirar dels remes feixucs durant els passeigs en barca sobre les aigües lacustres; les *soirées* del casino el veieren suar en smoking, sota el ritme dels rag-

time i dels two-step; la conversa dels veïns i els corrents d'aire del menjador no tingueren ben aviat secrets per a ell.

— Tu et diverteixes, senyor Mollet!... insistia la senyora Mollet, veritable Torquemada femení... I quin repòs? La bella natura!... ¡l'oxigen vivificant!... La calma dels grans boscos... lluny del moviment de les metròpolis... I la nit!... Quina son reparadora!

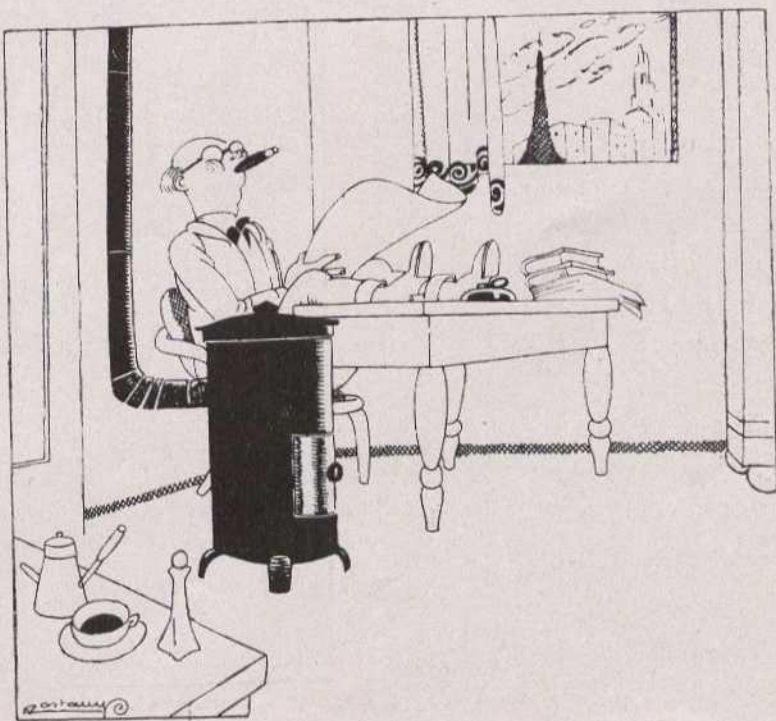
Efectivament: la senyora Mollet, qui roncava com un campaner, no percebia pas, com el seu marit, els timbres del rebost, els singlots dels lavabos i els xocs de l'ascensor.

Un altre mes encara, i ¡adéu l'existència del senyor Mollet! Però l'època beneïda de la llicència acabà. Després d'una tornada tan moguda com la partença, i no menys fatigant, el malaurat sots-cap d'oficina, la vida del qual no s'aguantava sinó d'un fil, va tornar a guanyar la seva mansió parisenca. El 1.er de setembre, després d'haver retrobat les seves bones pantufles, el seu llit excel·lent i els seus horitzons familiars, el senyor Mollet s'adreçà a poc a poc cap a la seva oficina. Va travessar els ponts, va contemplar una vegada més l'admirable panorama dels molls, va guanyar la riba esquerra, va prendre el carrer Vaneau, i va penetrar, feliç, sota la porxada ministerial.

El pati era desert. Va pujar una escaleta, va obrir una porta i va penetrar en el seu gabinet.

La tribuna donava sobre un vast jardí ombrejat. Un sol de tardor el tenyia de boniques tonalitats daurades. Els ocells cantaven.

El sots-cap d'oficina obri la finestra, avançà el seu silló, encengué una bona pipa. Dins la calma i la soledat, i per onze mesos, les vacances del senyor Mollet començaven.

LLARS BARCELONINES

La sobrietat quasi austera que veiem en el revestiment dels murs de totes les habitacions, contrasta amb l'alta valor d'art de les pintures, escultures, gravats, objectes ceràmics, i fins en objectes d'ús corrent, ens diuen ben clar l'esperit selecte que n'ha dirigit la tria. La simplicitat de formes, tònica dominant en el moblatge, la seriositat de color que en el conjunt s'endevina per les valors de les fotografies que acompanyen aquestes concises ratlles,

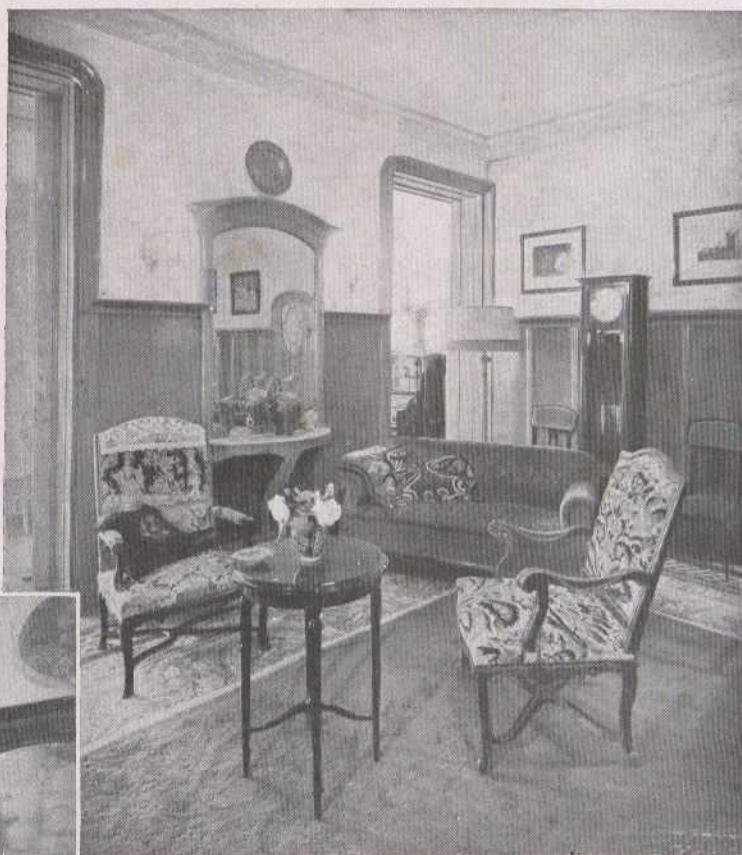
LA col·lecció de fotografies que avui publiquem reproduïxen diferents aspectes d'algunes cambres de la casa d'un dels més prestigiosos advocats del nostre benemèrit Col·legi.

Hom diu que la casa és reflex de l'esperit del que l'habita. Això és cert quan aquest no s'ha limitat a pagar objectes d'art, o d'ús corrent que ha encarregat o senzillament comprat a l'atzar. I mai ha estat tant cert com en el cas present.

LLARS BARCELONINES

alhora que altres petits detalls, l'exposició dels quals ens donaria feina per a un llarg article, donen idea de la placidesa, de la dolça harmonia, de la catalana senzillesa amb què deu desenrotllar-se la vida familiar dels que habiten aquestes cambres, i fins go-

sàriem dir que s'hi endevina llur tracte pla i senyorívol alhora.

En Busquets no ha fet sinó posar les seves dots de constructor i decorador al servei de les inspiracions dels seus clients per a secundar-les i harmonitzar-les amb l'afecte de l'home que coneix la dignitat del seu ofici.

Llinatges antics de Catalunya

PER ALEXANDRE D'ARMENGOL I PEREYRA

BERENGUER

AQUEST cognom es un exemple dels que Balari anomena «noms vinculats», referint-se al costum que començaren de pendre en les primeries del segle XI algunes famílies nobles, de vincular en elles el nom personal individual de un seu ascendent, que passà a ésser nom familiar, com pot notar-se en les famílies dels Comtes de Barcelona, en els de Pallars i altres.

Es cita com antecessor d'aquest llinatge a Ramon Berenguer — que no cal confondre amb el Comte de Barcelona així anomenat. — Aquest Ramon Berenguer, en 1127 posseïa molts Castells i feu donació a la seva filla Berenguea i al seu marit Arnau d'Anglesola, dels de Milà, de Santa Lirinya, de Os, de Tartareu i de Sant Jaume. Afirmar un autor que aquesta família era originària de Barcelona, però ens mereix més confiança Bernat Mestre, que escrigué en el segle XVI, i la classifica entre els Gentilshomes antics de Pallars.

Existiren també els Berenguers de Lleyda, que després anaren a residir a Barcelona. Carles II decorà aquesta casa amb el títol de Noblesa concedit a Antoni de Berenguer, de la ciutat de Lleyda, Senyor d'Orriols (Aragó) i Castlà de Quño, en el terme de Tamarit de Llitera, essent datat el privilegi a Madrid a 30 de setembre de 1692. Entre els serveis que pre-

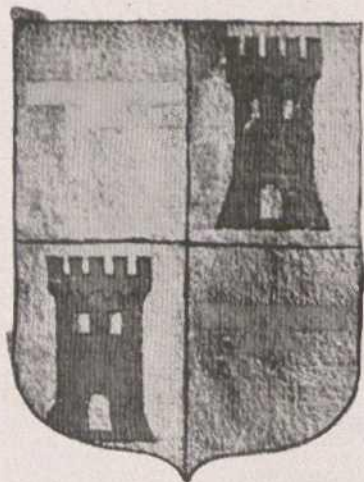
Una curiosa font monumental a Os de Balaguer (Arsim Mar)

de N'Antoni, Francisco Berenguer, dient que fet presoner pels francesos perdé la vida, morint cruelment.

terres, que organitzaren en les bosqueries dels Pireneus els gods dispersos per la invasió, començant les incursions ofensives contra els enemics de la fe i de la raça.

És remarcable que els historiadors registrin la repugnància dels cabdills alarbs a acostar-se a certs indrets dels Pireneus i altres indicis de com allí hi havia un nucli de resistència important. I després de la polèmica sostinguda a través dels temps, en què tant atacats han estat els que feren circular la llegenda, historiadors tan rigurosos en la crítica com Bofarull, convenen en que, — apart l'acció militar de les expedicions contra els alarbs d'Eudes, d'Aquitània i dels Francs — es indubtable que els visigods de Catalunya feren en aquelles muntanyes vida bel·licosa i realitzaren incursions; que llurs gestes foren dignes de la trompa «de la fama» i que entre els muntanyencs hi hagué no nou herois, sinó moltíssims més.

El que es posés per nom al cabdill presumpte Otger Català, i als seus valents capitans els de cases que segles després foren conegudes entre les principals de la noblesa del país, no és admissible, històricament. Vist, doncs, que és acceptada per autoritats poc discutibles la certesa de l'epopeia, nosaltres que recerquem els bells contes de la vellúria, relatem la llegenda; baldament els detalls siguin fantàstics, ha tingut tanta fortuna, que ha estat

Berenguer de Pallars

BARONIA D'ERILL

ELS BARONS DE LA FAMA

ELS cronistes Marquilles i Tomich són considerats com els que posaren en circulació aquesta llegenda a la que no podem estar d'alludir en tractar de la Baronia d'Erill, i de la qual haurem de fer esment diverses vegades en el curs d'aquestes notes.

Els fets de la llegenda se suposen en els primers temps de la Reconquesta, després que l'allau alarb havia recorregut el regne visigod de cap a cap. Realment hi ha una llacuna en la història d'aquelles dècades, i Tomich i Marquilles l'omplen amb les gestes dels seus herois, guerrers indòmits d'alta nissaga, vinguts de llunyanes

Berenguer de Lleyda

assimilada per la sentimentalitat de les generacions que l'han conservada.

Otger Cataló o Català, descendent dels Ducs

mia el Rei, després de parlar del pare del titular, Epifani Berenguer, es refereix a Poncle patern

de Baviera, seguint a un germà seu que havia servit a Carles Martel en les guerres d'Aquitània, es féu notar lluitant contra pirates que molestaven

i gent inepta per la guerra, seguien per les carenes fins el Capsir, sense baixar al pla per espai de deu anys.

La presentació de la figura del Príncep que fan els ingenus cronistes, mereix d'ésser coneguda. Era Otger Català de gegantina alçada, d'aspecte noble però salvatge, es cobria amb la pell d'un lleó que ell mateix havia mort en la muntanya i manejava com un feble jonc una massa d'armes que no eren prou per aixecar dos homes de força normal. Després d'intentar el setge d'Empúries morí Otger per causa dels grans freds d'aquell hivern, deixant el comandament a Dapifer i fou soterrat solemniament en el convent de Sant Andreu d'Eixalada, situat en les valls del Conflent. Dapifer baixà a les planes d'Urgell, tenint una sagnant batalla amb tres reis moros i morint a Narbona. En temps del seu successor Seniofre, els gods baixaven com cinglars de les muntanyes, arrasaven els camps i assaltaven els pobles de l'enemic, tornant amb el botí a llurs castells roquers i boscos inextricables, assolint a la fi la restauració de la fe cristiana en els pobles de les terres de Cerdanya i Urgell.

Pels antecedents exposats no hem d'estranyar la importància que es donava a la Baronia d'Erill, com una de les dels nou Barons, atribuïnt-se en el segle XVIII al Baró d'Erill, del mateix cognom, després Comte, la descendència per línia directa del company d'Otger. Era el dit noble, Senyor de la Baronia de Sant Antolí, en la Segarra, i usava les armes reproduïdes, en camper d'argent, com pròpies de tant preclara estirp.

Altre casa indubtable, de notòria noblesa, era la dels Erill de Guissona, distinguint-se les armes solament en ésser el camper d'or. D'ells descendia la noble família d'Ager de Lleyda, a la que pertanyé, en la dita ciutat, Miquel d'Ager i Agusti. De Guissona passaren a Barcelona, conservant la línia baronívola el noble en Ramon d'Erill i de Josa. Reporta un genealogista coetani que aquest senyor li digué que ell era descendent del Baró «de la fama», aseveració que no hem d'escatir, però que demostra l'honor que s'en seguia.

TORRELLES

El blasó dels Torrelles es: «de or 3 torres de azur, i en cada una 3 marlets, porta, finestres i

Erill

ven la França, essent, en recompensa, nomenat, pel Rei Carles, virrei d'Aquitània. En aquelles contrades aixecà una host, sortint del seu castell de Catalo, i passà els Pireneus acompanyat de nou preclars Barons, que eren Dapifer de Moncada, Galceran Guerau de Pinós, Huc de Mataplama, Yoth Guillem de Cervera, Guillem Ramon de Cervelló, Pere Guerau Alamany, Ramon d'Anglesola, Gispert de Ribelles i Berenguer Roger

Erill

de Erill. Les forces d'aquests capitans es dividiren en tres exèrcits, que plegats sumaven 25,000 homes, i penetraren per diferents indrets, estenent-se pel Pallars cap a Cerdanya, bastint castells roquers en aquells cingles i, deixant les dones

Erill

mesona de sabba — altres mesona de argent». — S'atribueix concretament a una família que prengué el cognom del Castell i poble de Torrelles del Llobregat, d'on eren Senyors. Eren cavallers, com consta d'una carta que Pere III escrigué al Sant Pare, datada a Tarragona a 31 d'octubre de 1381, per la dispensa en el casament de Ferrer de Marimon amb la filla de Ramon de Torrelles, Donzell.

Torrelles

En antiga època, pel Rosselló, es conegueren també persones de qualitat d'aquest nom de casa, car en un document de 1140, atorgat pel Comte del Rosselló, consten Berenguer de Torrelles i altres cavallers.

FÀBRICA DE PRODUCTES CERÀMICS

CASIMIR VICENS

RAJOLES I ARTICLES DE CONSTRUCCIÓ

DESPATX: Carrer Tallers, 72

FÀBRICA: Carrer Benavent, pròxim a Travessera Sans

TELÉFON 5090 A. BARCELONA

AGUSTÍ CASTELLS

Hules de totes classes, Raspalls, Plomers, Juguets i Perfumeria

Portaferrixa, 18 : BARCELONA : Telèfon 1983 A.

BLASTOPHONTES

Llocs de venda: Vicens Ferrer i C.[®]; Fills de J. Giralt Laporta; J. Petit; Tallada, Llofrin i C.[®]; Tort i Matamala; Figueras i Carol; Trinitat Lapeyra; Magatzems «El Siglo»; J. Font i Tort, Llauria, 8.

Productes

PECA-CURA:

Sabó
Crema
Aigua Cutània
Massatge Facial
Polvos
i Aigua de Colònia

CORTÉS GERMANS
BARCELONA

Vins fins
de taula

SANT QUINTÍ
i

SANTA ANNA

Vins generosos

i espumosos

Especialitat

en

MOSCATELL

MALVASIA

LACRYMA CHRISTI

VERMUT MOYA

Demaneu-los
en Colmados
i Ultramarins

BODEGUES: SALVADOR MOYA
Avinguda d'Icària, 177 : Tel. 46 S. M.

CASES QUE RECOMANEM

JACINT ÀVILA

Decoracions :: Armadures, estopa i guix
Passeig de Sant Joan, 73 :: Telèfon 306 S. P.

A. VECIANA OLIVÉ

Objectes d'art granat fi amb muntura or de llei, Eibar i Toledo : Ferran, 7 (davant Pigo. Madoz)

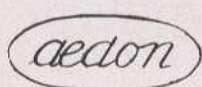
ACADÈMIA COTS

COMERÇ, IDIOMES, ETC.
Carrer dels Archs, 10 :: Telèfon 5041 A.

CICLOS MOTOS SPORTS **SANROMÀ** Balmes 62
Tel. 1445-A
Barcelona

MAGATZEMS POMPEYA

Mobles de totes classes. Especialitat en mobles americans
per a despatx — SALMERÓN, 75 — Telèfon G. 1746

PIANOS, AUTOPIANOS
I ROTLLES
Passeig de Gràcia, 62
BARCELONA

AU CORSET ELÉGANT

Casa exclusiva en faixes de goma, en tricot, a 11 pessetes, i en seda, a 20 ptes. : Pl. Sta. Anna, 4, i Canuda, 28

PER ANOËSSER GRAS

és necessari evitar els principis. Mantingui en tot moment la correcció del bust, per mitjà de nostra cintura elàstica FLEXIS, creada per Institut Ortopèdic Sabaté

Demani fullets, adjuntant segell de correus de 25 cèntims, a

Institut Ortopèdic
SABATÉ I ALEMANY
Canuda, 7 :: Barcelona

PARA DISOLVER EL
ÁCIDO ÚRICO
NADA MEJOR QUE LA
PIPERAZINA MIDY

LOS QUE SUFREN DE ARTRITISMO, REUMATISMO, GOTA, CÓLICOS NEFRÍTICOS, CUANDO LA ORINA ESTA COLOREADA Y CARGADA DE ARENILLA, NO DUDEN EN HACER UNA CURA DE PIPERAZINA MIDY, LA MEJOR Y LA MAS ECONOMICA POR SER LA MAS ACTIVA

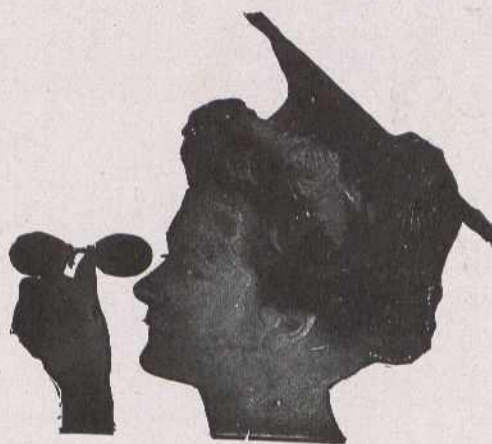
CADBURY

Exquisits
Bombons

King George
Prince of Wales
Royal Windsor
Bournville

Venta al major
MANUEL DE CHÍA I GRASSI
Ausias March, 50
Barcelona

CARLES TUTUSAUS

OPTIC - FABRICANT

ESPECIALITATS:

Ulleres per a auto : Montures
Conxa : Montures Galalithe
Montures xapades d'or de 18 kilats : Cristalls tòrics : Cristalls
Felegich : Binocles per a teatre i camp : Baròmetres : Termòmetres : Estoigs : Lupes : Cadenes : Graduació gratis de la vista

BOQUERIA, 22

BARCELONA

RAURICH, 2

Grans novetats en
instal·lacions Sanitàries.
Banyeres, Piscines, etc.

BOUQUET & EHLERS

MANNHEIM
(ALEMANYA)

Representants exclusius a Espanya:
Establiments Pasquay, S. A.
ZIMMER & CASTRO
Bonavista, 3 i 5. — BARCELONA

ELEVADORS CASADEVALL

Per pressió
d'aire
comprimat

Demaneu detalls i
pressupostos als
únics importadors
de les làmpares

LEMIC, Societat Anònima
Muntaner, 1 : Tel. 5058 A.

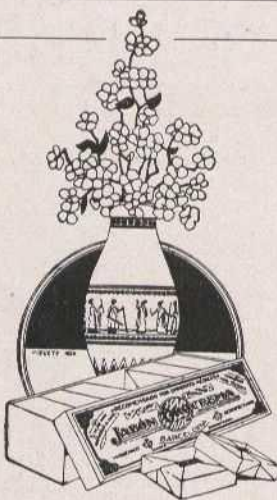
LAVABOS, BIDETS,
BANYERES, ETC.

S. VERDAGUER
Ronda Universitat, 9

El Sabó d'Ametlles
OROCREMA

és d'ús indispensable en el
tocador, per la puresa dels
seus components

CASA PUJOL

HOSPITAL, 41

SASTRERIA
per a homes i nens
la més barata i
millor surtida.

Especialitat en uni-
formes de totes
classes.

VISITEU-LA ABANS DE FER
VOSTRES ENCÀRRECS

Sofreix vostè de l'estómac?
Demani fulletons de
l'elevador «Théa», adjuntant
segell de correu de 0'35, a
Institut Ortopèdic
SABATÉ I ALEMANY
Canuda, 7 - Barcelona

FLUJO BLANCO
SALES TIMOLADAS
DE
MEDIANA DE ARAGÓN
CURAN y PREVIENEN las ENFERMEDADES ESPECIALES de la MUJER.
VEASE EL MODO DE EMPLEO EN EL PROSPECTO INCLUIDO EN CADA CAJA.
Pídanse cajitas "SALUS" de MEDIANA de ARAGÓN
Cajita de 6 bolsitas. Pta. 1'25 en Farmacias

Sarna i Ronya

es curen en 10 minuts amb
l'acreditat
SULFURETO CABALLERO

CROSTES - PEGADELLA
ERUPCIIONS DELS INFANTS
es curen amb rapidesa amb
DEPURATIU INFANTIL
i **PASTA POROSA**

VENDA:

Farmacia Caballero
ASALT, 86 - BARCELONA
I A TOT ARREU

DEPILATORIO BORRELL

Sens molèstia tren el pèl o pelussera
i mata la rel sens irritar el cutis

A. BORRELL
Assalt, 52 - BARCELONA
i en totes les perfumeries

Allí on vegi una formosa cabellera

pot tenir vostè la convicció que el Petrolí
Gal no es lluny. Usi-l amb assiduitat i serà

també l'admiració de tots els que la vegin.
pels seus abundants i formosos cabells.

PETROLÍ GAL

El Petrolí Gal és una loció antisèp-
tica de tocador. Neteja perfectament
el cap de caspa i conté la caiguda del
cabell. El seu perfum és fresc i agradable.
Dona vigor i flexibilitat al cabell, faci-
litant pentinar-lo. Retarda l'aparició dels
cabells blancs. El Laboratori Municipal

de Madrid va certificar la seva inocuitat
l'any 1899. El Congrés de Sanitat Civil
celebrat a Madrid l'any 1919 el premià
per considerar-lo el millor preparat entre
els de la seva classe. Vint-i-cinc anys de
popularitat són la millor garantia de la
seva eficàcia.

Flascó : 2'50 a tots els comerços d'Espanya

PURÉ PERMANYER.

El millor aliment per a nens,
ideal en època de creixença.
Per sa facil digestió i per el
seu poder nutritiu està indi-
cat ademés als malalts del
estómac i convalecents d'ens
fermetats greus. ~~~~~

Venta
al mejor

Bombons FRY'S

Selectes assortits
envasats en capses
força elegants

2

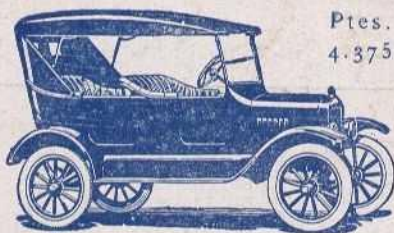
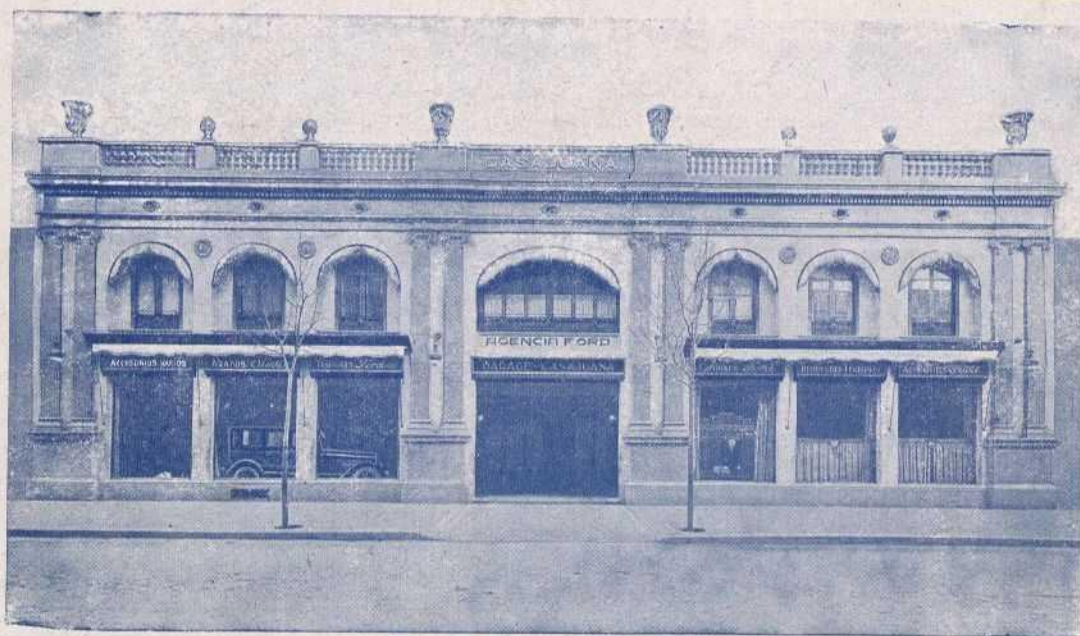
Manuel de
Chía i Grassi

Asias March, 50
Barcelona

A. CASAJUANA
DIPUTACIÓ, 279 - BARCELONA
AGENT DES DE 1909 DEL

Ford

L'AUTOMÒBIL UNIVERSAL.

Ptes.
4.375

CAMIONS · OMNIBUS
INDÚSTRIA, ETC., ETC.
DES DE 700 PESSETES
TRACTORS · MAQUI-
NÀRIA AGRÍCOLA
ARADES OLIVER

CONSTRUCCIÓ DE CARROSSERIES